Valimik olümpiaadiülesandeid matemaatilisest analüüsist

Koostanud Aleksander Levin

Sisukord

1 Jadad **3**

2 Diferentsiaalarvutus **9**

3 Integraalarvutus **19**

4 Diferentsiaalvõrrandid ja read **25**

5 Segaülesanded **28**

6 Lahendused **35**

Eessõna

Kasutatud sümboolikat

Peatükk 1

Jadad

1. Arvutada piirväärtus

$$\lim_{n\to\infty} \frac{\sqrt[n]{n!}}{n}.$$

2. Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$,

$$a_n = \frac{(2n+1)(2n+3)\dots(4n+1)}{2n(2n+2)\dots 4n},$$

koondub ja leida $\lim\limits_{n\to\infty} a_n$.

3. On teada, et $\lim\limits_{n\to\infty} a_n = g$. Tõestada, et

$$\lim_{n\to\infty} \frac{\sum\limits_{i=1}^{n} a_i}{n} = g.$$

4. On antud jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kusjuures

$$\lim_{n\to\infty} (a_{n+1} - a_n) = g.$$

Tõestada, et $\lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{a_n}{n} = g$.

5. Olgu antud jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus $a_n > 0$ ning $\lim\limits_{n\to\infty} a_n = g$ (g on lõplik või lõpmatu). Tähistame

$$\beta_n := \sqrt[n]{a_1 \cdot a_2 \dots a_n}.$$

Tõestada, et jada $\{\beta_n : n \geqslant 1\}$ koondub ning $\lim\limits_{n\to\infty} \beta_n = g$.

6. On antud jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$. Vaatleme lauseid:

(A1) $\lim\limits_{n\to\infty} n(a_{n+1} - a_n) = a$, kus a on lõplik;

(A2) $\lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{a_1 + a_2 + \ldots + a_n}{n} = b$, kus b on lõplik;

(A3) jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ koondub.

Missugused alljärgnevatest lausetest on tõesed?

a) (A1) $\Rightarrow$ (A3);

b) (A2) $\Rightarrow$ (A3);

c) (A1) $\wedge$ (A1) $\Rightarrow$ (A3)?

7. Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus $a_{n+1} = \dfrac{2}{2 - a_n}$ ja $a_n \neq 2$, on perioodiline.

8. Näidata, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus

$$a_n = \sum_{k=1}^{n} \left(\frac{2k+1}{2k^2 + 2k + 1} \right)^2,$$

koondub.

9. Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus

$$a_n = \sum_{k=1}^{n} \frac{\sin k}{n^2 + k},$$

on hääbuv jada.

10. Iga naturaalarvu $n \geqslant 2$ korral leidub jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ jaoks $k \in \mathbb{N}$ nii, et

$$\frac{n}{2} \leqslant k \leqslant n \quad \Rightarrow \quad a_n = \frac{a_k}{2}.$$

Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on hääbuv jada.

11. Jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ puhul on teada, et $a_n > 0$ ning

$$a_{n+1} \leqslant \frac{1}{n^2} \left(a_1 + a_2 + \cdots + a_n \right).$$

Defineerime jada $\{b_n : n \geqslant 1\}$ järgmiselt:

$$b_n := \frac{a_1 + a_2 + \cdots + a_n}{n}.$$

Tõestada, et

a) jada $\{b_n : n \geqslant 1\}$ on monotoonne;

b) jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on hääbuv jada.

12. Defineerime kaks arvjada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ ja $\{b_n : n \geqslant 1\}$, kusjuures

$$\begin{aligned} a_n &:= 1 + \frac{n(n+1)}{1+n^2} + \frac{n^2(n^2+1)}{1+n^4} + \ldots + \frac{n^n(n^n+1)}{1+n^{2n}}; \\ b_n &:= \left(\frac{a_n}{1+n}\right)^{\frac{1}{n(n+1)}}. \end{aligned}$$

Leida $\lim\limits_{n\to\infty} b_n$.

13. Olgu x_1 ja x_2 ruutvõrrandi $x^2 - 2px + 1 = 0$, $p \in \mathbb{N}$, lahendid. Tähistame $S_n := x_1^n + x_2^n$, $n = 1, 2, \ldots$. Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus $a_n := \dfrac{S_n}{n!}$, koondub ja leida $\lim\limits_{n\to\infty} a_n$.

14. Tõestada, et jada, mille üldliige on

$$a_n = \frac{n}{\sqrt{1} + \sqrt{2} + \cdots + \sqrt{n}},$$

koondub ja leida selle jada piirväärtus.

15. Koondugu jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ arvuks $a \neq 0$ ning olgu antud reaalarv k, $0 < k < |a|$. Näidata, et leidub N_0 nii, et $|a_n| \geqslant k$, $\forall n \geqslant N_0$.

16. Jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ üldliige on $a_n = \sin n$. Tõestada, et jada hajub.

17. Arvjada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on antud rekurrentsete seostega

$$a_1 = 1, \quad a_{n+1} = \frac{1}{16}(1 + 4a_n + \sqrt{1 + 24a_n}).$$

Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ koondub ja leida selle jada piirväärtus.

18. Arvjada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on defineeritud seostega

$$a_n = a_{n-1} + 2a_{n-2}, \quad n \geqslant 3.$$

Jada liikmed a_1 ja a_2 on fikseeritud. Leida $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{a_n}$.

19. Olgu jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ puhul teada, et

$$\lim_{n\to\infty} (2a_{n+1} - a_n) = 0.$$

Leida $\lim\limits_{n\to\infty} a_n$.

20. Jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on defineeritud järgmise rekurrentse seosega:

$$a_{n+1} = 1 + \frac{n}{a_n}, \qquad a_1 = 1.$$

Leida $\lim\limits_{n\to\infty} \left(a_n - \sqrt{n}\right)$.

21. On antud jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kusjuures

$$a_{n-1} - a_n = \frac{n}{(n+1)!}, \qquad a_0 = 2.$$

Tõestada, et see jada koondub ja leida selle piirväärtus. Leida samuti

$$\lim_{n\to\infty} (n+1)! \ln a_n.$$

22. On antud jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus

$$a_n = \prod_{i=2}^{n} \left(1 - \frac{1}{i^2}\right).$$

Tõestada, et see jada koondub ja leida selle piirväärtus.

23. On antud jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$. Moodustame jada $\{b_n : n \geqslant 1\}$, kus $b_n = \dfrac{a_{n+1}}{1+a_n}$. Teades, et $\lim\limits_{n\to\infty} b_n = 0$, leida $\lim\limits_{n\to\infty} a_n$.

24. Olgu $0 < a < 1$ fikseeritud reaalarv ning $a_1 = a$, $a_{n+1} = a_n(1-a_n)$, $n \geqslant 1$. Tõestada, et jada $\{b_n = na_n : n \geqslant 1\}$ koondub ja ta piirväärtus on 1.

25. Reaalarvude jada $\{a_n : n \geqslant 0\}$ liikmed rahuldavad tingimust

$$1 = a_0 \leqslant a_1 \leqslant \ldots \leqslant a_n \leqslant \ldots. \tag{1.1}$$

Jada $\{b_n : n \geqslant 1\}$ on defineeritud järgmiselt:

$$b_n := \sum_{i=1}^{n} \left(1 - \frac{a_{i-1}}{a_i}\right) \cdot \frac{1}{\sqrt{a_i}}.$$

Tõestada, et

1) $0 \leqslant b_n < 2, \forall n \in \mathbb{N}$.

2) Iga $0 \leqslant C < 2$ puhul leidub jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, mis rahuldab tingimust (1.1) nii, et $b_n > C$ lõpmatult paljude indeksi n väärtuste korral.

26. Jadas $\{a_n : n \geqslant 1\}$

$$a_1 = A, \qquad a_2 = B \quad 0 < B < A, \quad \frac{2}{a_n} = \frac{1}{a_{n-1}} + \frac{1}{a_{n+1}}.$$

Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ koondub ja leida selle piirväärtus.

27. Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus

$$a_n = \sin\left(2+\sqrt{3}\right)^n \pi,$$

koondub ja leida selle piirväärtus.

28. On antud jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus

$$a_n = \frac{\alpha^n + \beta^n}{\alpha^{n+1} + \beta^{n+1}}, \qquad \alpha > 0, \quad \beta > 0.$$

Tõestada, et jada koondub ning leida selle piirväärtus.

29. Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus

$$a_1 = 3, \qquad a_{n+1} = \frac{2 + a_n^2}{2a_n},$$

on kahanev.

30. Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kus $a_1 = m > 0$ ning kehtib seos $a_{n+1} = \dfrac{1}{a_n} + a_n$, on tõkestamata.

31. Arvutada piirväärtus

$$\lim_{n\to\infty} \sqrt[n]{\frac{(2n)!}{(n!)^2}}.$$

32. Arvutada piirväärtus

$$\lim_{n\to\infty} 2^n \sqrt{2 - \sqrt{2 + \sqrt{2 + \cdots + \sqrt{2}}}},$$

kus radikaal esineb n korda.

33. Arvutada piirväärtus

$$A := \lim_{n\to\infty}\left(\frac{(n+1)^n}{n^{n-1}} - \frac{n^{n-1}}{(n-1)^{n-2}}\right).$$

34. Tõestada võrratus

$$\lim_{n\to\infty}\left(n(n+1)^{\frac{1}{n}} - n - \ln n\right) < 0{,}6.$$

Peatükk 2

Diferentsiaalarvutus

35. Konstrueerida funktsiooni $y = x \cdot \arcsin(\sin x)$ graafik.

36. Kujutada joonisel punktihulgad:

a) $\max(x, y, x+y) = 1$;

b) $\min\{\max(x,y), x+y\} = 1$;

c) $\min\{\max(|x|, |y|), |x|+|y|-1\} = 2$.

37. Kujutada joonisel punktide (x, y) hulk:

a) $\min\left(x-y, y+x^2\right) \geqslant \max\left(y, y-x^2+2\right)$;

b) $\max(x,y) \geqslant \max(x+y, x-y)$;

c) $\max\left(x, xy^2\right) \geqslant \max\left(y, x^2 y\right)$.

38. Olgu antud mittekonstantne perioodiline funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$. Tõestada, et leidub niisugune reaalarv $K > 0$, mille puhul funktsiooni iga periood $T \neq 0$ rahuldab võrratust $|T| \geqslant K$.

39. Tõestada, et $\lim\limits_{x \to 0} x \cdot \left\lfloor \dfrac{1}{x} \right\rfloor = 1$.

Ülesandeis 40–45 leida piirväärtused.

40.

$$\lim_{x \to \infty} \left(\left(e^{\frac{1}{x}} - 1 \right) x + \frac{1}{x} \right)^x .$$

41.

$$\lim_{x\to 0}\frac{(1+x)^{\frac{1}{x}}-e}{x}.$$

42.

$$\lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{\ln x}+\sqrt[3]{\left(\frac{x}{e}\right)^2-2}}{\sin x-\sin e}.$$

43.

$$\lim_{x\to 0}\frac{1-\cos x\cos 2x\cos 3x}{1-\cos x}.$$

44.

$$\lim_{x\to 0}\frac{1-\cos x\sqrt{\cos 2x}}{\sin^2 x}.$$

45.

$$\lim_{x\to 2}\frac{\sqrt{x+2}-\sqrt[3]{6+x}}{\sqrt[4]{3x-5}-1}.$$

46. On teada, et

$$\lim_{x\to a}\left(f(x)+\frac{1}{|f(x)|}\right)=0.$$

Leida $\lim\limits_{x\to a} f(x)$.

47. Funktsioon f on diferentseeruv punktis x_0. Leida piirväärtus

$$\lim_{n\to\infty}\left(\sum_{i=1}^{n} f\left(x_0+\frac{i}{n^2}\right)-nf(x_0)\right).$$

48. Arvutada funktsiooni

$$f(x)=\frac{1-\prod_{k=1}^{n}\cos^{a_k} kx}{x^2}$$

piirväärtus protsessis $x\to 0$ ($a_k\in\mathbb{Q}$, $k=1,\ldots,n$).

49. Tõestada, et Dirichlet' funktsioon

$$D(x)=\begin{cases}1, & \text{kui } x \text{ on ratsionaalarv,}\\ 0, & \text{kui } x \text{ on irratsionaalarv,}\end{cases}$$

on esitatav kujul

$$D(x) = \lim_{m\to\infty} \left(\lim_{n\to\infty} \cos^n (\pi m! x) \right).$$

50. On teada, et $\lim\limits_{x\to 0} \dfrac{f(2x)-f(x)}{x} = 0$. Tõestada, et $\lim\limits_{x\to 0} \dfrac{f(x)}{x} = 0$.

51. Tõestada võrratus:

$$\sin x > x - \frac{x^3}{4}, \qquad \text{kui } x > 0.$$

52. $P(x)$ on erinevate reaalarvuliste nullkohtadega $x_1, x_2, \ldots, x_n$ polünoom. Tõestada, et kehtib võrdus

$$\sum_{i=1}^{n} \frac{P''(x_i)}{P'(x_i)} = 0.$$

53. Tõestada, et kui funktsioon $f : (a, \infty) \to \mathbb{R}$ $(a > 0)$ on diferentseeruv kõikide $x > a$ korral ning

$$\lim_{x\to\infty} f'(x) = 0,$$

siis

$$\lim_{x\to\infty} \frac{f(x)}{x} = 0.$$

54. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}^+$ on subaditiivne[1] hulgal $\mathbb{R}$ ning jada $\{x_n : n \geqslant 1\}$ on niisugune, et

$$\lim_{n\to\infty} \left(\sum_{i=1}^{n} \frac{f(x_i)}{1+f(x_i)} \right) = 0.$$

Tõestada võrdus

$$\lim_{n\to\infty} \frac{f\left(\sum_{i=1}^{n} x_i\right)}{1+f\left(\sum_{i=1}^{n} x_i\right)} = 0.$$

55. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on diferentseeruv iga $x \in \mathbb{R}$ puhul ning

$$\lim_{x\to\infty} \frac{f(x)}{x} = \lim_{x\to-\infty} \frac{f(x)}{x} = 0.$$

[1] Reaalmuutuja funktsioon f on subaditiivne hulgal $\overline{\mathbb{R}} \subset \mathbb{R}$, kui $f(x+y) \leqslant f(x) + f(y)$, $\forall x, y \in \overline{\mathbb{R}}$.

Tõestada, et funktsioon

$$g(x) := \begin{cases} f'\left(\frac{1}{x}\right), & x \neq 0; \\ 0, & x = 0 \end{cases}$$

omab algfunktsiooni hulgal $\mathbb{R}$.

56. Funktsioon f on pidev lõigul $[a,b]$. Tõestada, et siis funktsioon $|f|$ on samuti pidev lõigul $[a,b]$.

57. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on hulgal $\mathbb{R}$ subaditiivne ja $f(0) = 0$. Tõestada, et kui funktsioon f on pidev punktis $x = 0$, siis ta on pidev ka kogu hulgal $\mathbb{R}$ (vt. ülesanne 54).

58. Vahemikus $(0,1)$ on defineeritud funktsioon[2]

$$f(x) := \begin{cases} \frac{1}{q}, & \text{kui } x \in \mathbb{Q}, x = \frac{p}{q}, \text{ kus } \frac{p}{q} \text{ on taandumatu murd,} \\ 0, & \text{kui } x \in \mathbb{I}. \end{cases}$$

Tõestada, et $f(x)$ on pidev kõikides irratsionaalsetes punktides ja katkev kõikides ratsionaalsetes punktides.

59. Uurida funktsiooni

$$f(x) = \lim_{n\to\infty} \frac{x^2 + xe^{nx}}{1 + e^{nx}}, \quad x \in \mathbb{R},$$

pidevust ja diferentseeruvust.

60. Uurida funktsiooni

$$y = \lim_{n\to\infty} (x \arctan(n \cot x))$$

pidevust.

61. Funktsiooni $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ kohta on teada, et

$$|f(x) - f(y)| \leqslant \sqrt{|x-y|}$$

mis tahes $x, y \in \mathbb{R}$ korral. Tõestada, et leidub $u \in \mathbb{R}^+$ nii, et $|x| \leqslant u$ korral kehtib võrratus $|f(x)| \leqslant u$.

62. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on pidev ja kahanev ning on olemas piirväärtused $\lim\limits_{x\to\infty} f(x) = \lim\limits_{x\to-\infty} f(x)$. Tõestada väide: iga $d > 0$ korral leiduvad reaalarvud x_1 ja x_2 nii, et $x_1 - x_2 = d$ ja $f(x_1) = f(x_2)$.

63. Funktsioon $f : [0,1] \to \mathbb{R}$ on n korda diferentseeruv lõigul $[0,1]$ ning arvud $f(0), f\left(\dfrac{1}{n}\right)$,

[2] $\mathbb{I}$ – irratsionaalarvude hulk

$f\left(\frac{2}{n}\right), \ldots, f\left(\frac{n}{n}\right)$ moodustavad aritmeetilise jada, kusjuures $n \in \mathbb{N} \setminus \{1\}$. Tõestada, et eksisteerib $\theta \in (0,1)$ nii, et $f^{(n)}(\theta) = 0$.

64. Funktsioon $f : [0,1] \to \mathbb{R}$ on pidev lõigul $[0,1]$ ning diferentseeruv vahemikus $(0,1)$, kusjuures $f(0) = f(1) = 0$. On teada, et mingi $x_0 \in (0,1)$ puhul kehtib võrdus $f(x_0) = 1$. Tõestada, et leidub $c \in (0,1)$, mille puhul $\left|f'(c)\right| > 2$.

65. Funktsioon $f : [0,2] \to \mathbb{R}^+$ on diferentseeruv lõigul $[0,2]$, $f(0) = 0$ ning $f(x) > 0$, $\forall x \in (0,2)$. Tõestada, et lõigul $[0,2]$ leidub punkt c, mille puhul

$$f'(c) = \frac{f(c)}{1-c}.$$

66. Olgu $0 \in \mathbb{K} \subset \mathbb{R}$ ning funktsioon $f : \mathbb{K} \to \mathbb{R}$ on diferentseeruv punktis $x = 0$. Tõestada, et funktsioon $g(x) = f(|x|)$, $x \in \mathbb{K}$, on diferentseeruv punktis $x = 0$ parajasti siis, kui $f'(0) = 0$.

67. On antud funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ ning $g(x) = \lfloor x \rfloor f(x)$, $\forall x \in \mathbb{R}$. Tõestada, et $f(x)$ on pidev punktis $n \in \mathbb{Z}$ parajasti siis, kui $g(x)$ on pidev punktis n ning $f(n) = 0$.

68. On antud funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ ning $g(x) = \lfloor x \rfloor f(x)$, $\forall x \in \mathbb{R}$. Tõestada, et $f(x)$ on diferentseeruv punktis $n \in \mathbb{Z}$ parajasti siis, kui $g(x)$ on diferentseeruv punktis n ning $f'(n) = 0$.

69. Olgu $f(x)$ reaalarvuliste nullkohtadega $x_1, x_2, \ldots, x_n$ taandatud n-astme polünoom. Eksisteerib $M > 0$ nii, et $x_i < M$ $(i = 1, \ldots, n)$. Näidata, et suvalise kahe funktsiooni $u, v : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ jaoks kehtib tingimus

$$u(x)f'(x) > nv(x)f(x),$$

kui iga $x > M$ korral funktsioonid u ja v rahuldavad võrratust

$$u(x) > v(x)\,(x - x_i)\,, \qquad i = 1, \ldots, n.$$

70. Tõestada, et kui mittelineaarne funktsioon $f : [a,b] \to \mathbb{R}$ on lõigul $[a,b]$ diferentseeruv, siis leidub punkt $c \in (a,b)$, mille puhul

$$\left|\frac{f(b)-f(a)}{b-a}\right| < \left|f'(c)\right|.$$

71. funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on hulgal $\mathbb{R}$ diferentseeruv, ülaltl tõkestatud. Tõestada, et kui f' hulgal $\mathbb{R}$ kasvab, siis funktsioon f on hulgal $\mathbb{R}$ konstantne.

72. Olgu $\alpha > 1$ korral defineeritud funktsioon

$$f(x) := \begin{cases} |x|^{\alpha} \sin\frac{1}{x}, & x \neq 0, \\ 0, & x = 0. \end{cases}$$

Tõestada, et eksisteerib $f'(0)$ ning $f'(0) = 0$.

73. Tõestada, et hulgal $\mathbb{R}$ ei leidu diferentseeruvat funktsiooni $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$, mille puhul kehtiksid järgmised võrdused:

1) $f'(1) = 1$;
2) $f^3(1+x) = f^2(1-x) + x, \forall x \in \mathbb{R}$.

74. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on pidev, kusjuures

$$f\left(x + \frac{1}{n}\right) = f(x), \qquad \forall x \in \mathbb{R}, \qquad \forall n \in \mathbb{N}.$$

Tõestada, et f on konstantne hulgal $\mathbb{R}$.

75. Funktsioon $f : [-1,1] \to \mathbb{R}$ on diferentseeruv lõigul $[-1,1]$, kusjuures

a) $f(0) = 0$;
b) eksisteerib $\lim\limits_{x \to 0} \dfrac{f'(x)}{x}$;
c) $\lim\limits_{x \to 0} f'(x) = 0$.

Tõestada, et leidub $c \in (-1,1) \setminus \{0\}$, mille puhul

$$\frac{c}{2}\left(f(1) + f(-1)\right) + \frac{f(c)}{c} = f'(c).$$

76. Funktsioon $f : [a,b] \to \mathbb{R}$, $0 < a < b$, on diferentseeruv vahemikus (a,b) ja pidev punktides $x = a$ ja $x = b$. Tõestada, et kui leidub $c \in (a,b)$, mille puhul kehtib võrdus

$$\frac{af(b) - bf(a)}{a - b} = f(c) - cf'(c).$$

77. Olgu antud funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$, mis iga x_1 ja x_2 korral rahuldab võrratust

$$\sqrt{|f(x_1) - f(x_2)|} \leqslant |x_1 - x_2|.$$

Tõestada, et funktsioon $f(x)$ on konstantne hulgal $\mathbb{R}$.

78. Funktsioon $f : [-1,1] \to \mathbb{R}$ on diferentseeruv paarisfunktsioon lõigul $[-1,1]$. Leida $f'(0)$.

79. Tõestada, et iga lõigul $[a,b]$ pideva funktsiooni $f : [a,b] \to \mathbb{R}$ korral leidub punkt $c \in (a,b)$, mille puhul

$$f(c) = \frac{a + b - 2c}{(c-a)(c-b)}.$$

80. Olgu $y = f(x)$ selline lõigul $[a,b]$ pidev funktsioon, et $f(a) = f(b)$ ning olgu $Y = [m,M]$ funktsiooni väärtuste hulk. Tõestada, et funktsioon $y = f(x)$ omandab iga väärtuse $p \in (m,M)$ vähemalt kahes punktis.

81. Olgu funktsioon $y = f(x)$ pidev lõigul $[0,1]$ ning $f(0) = f(1) = 0$. Tõestada, et võrrandil

$$f(x+a) - f(x) = 0$$

leidub lahend iga $a = \frac{1}{n}$ korral, kus $n \in \mathbb{N}$.

82. Olgu $y = f(x)$ selline vahemikus $(a,b) \subset \mathbb{R}$ pidev funktsioon, et $\lim\limits_{x\to a+} f(x) = +\infty$ ja $\lim\limits_{x\to b-} f(x) = -\infty$ (või $-\infty$ ja $+\infty$). Tõestada, et funktsioon $y = f(x)$ omandab iga väärtuse $p \in \mathbb{R}$.

83. Olgu $y = f(x)$ ja $y = g(x)$ sellised lõigul $[a,b]$ pidevad funktsioonid, et $f(a) > g(a)$ ja $f(b) < g(b)$. Tõestada, et leidub selline punkt $c \in (a,b)$, mille puhul $f(c) = g(c)$.

84. On antud funktsioon

$$f(x) = \sum_{i=1}^{n} \frac{\sin(x - \alpha_i)}{i^2},$$

kus α_i ($i = 1, \ldots, n$) on konstandid. Tõestada, et kui $f(a) = f(b) = 0$, siis

$$a - b = k\pi, \qquad k \in \mathbb{Z}.$$

85. Funktsioon $f : (a,b) \to \mathbb{R}$ on vahemikus (a,b) kaks korda diferentseeruv, kusjuures $f'(a) = f'(b) = 0$. Tõestada, et leidub $c \in (a,b)$, mille puhul

$$\left|f''(c)\right| \geqslant \frac{2}{(b-a)^2} \left|f(b) - f(a)\right|.$$

86. Tõestada võrratus

$$\pi^x \geqslant 1 + x \ln \pi.$$

87. Leida niisugune kaks korda x ja y suhtes diferentseeruv funktsioon

$$f : \mathbb{R}^2 \to \mathbb{R}^2,$$

et

$$f(x+y) \cdot f(x-y) = f^2(x) - f^2(y).$$

88. Leida kõik diferentseeruvad funktsioonid $f : \mathbb{R}^+ \to \mathbb{R}$ nii, et $f(x) - f(y) = (x - y) f'\left(\frac{\sqrt{x}+\sqrt{y}}{2}\right)^2$, $\forall x, y \in \mathbb{R}^+$.

89. Tõestada, et pidev funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$, mis rahuldab tingimust

$$|f(x) - f(y)| \leqslant |x-y|^{\alpha}$$

suvaliste $x, y \in \mathbb{R}$ ja mingi $\alpha > 1$ korral, on konstantne.

90. Leida kõik diferentseeruvad funktsioonid, mille jaoks kehtib võrdus

$$f(x) + f(y) = f(x+y), \qquad \forall x, y \in \mathbb{R}$$

puhul.

91. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ rahuldab tingimusi:

1) $f(x+y) = e^x f(y) + e^y f(x)$, $\forall x, y \in \mathbb{R}$;
2) f on diferentseeruv hulgal $\mathbb{R}$;
3) $f'(0) = 1$.

Tõestada, et

$$f'(x) - f(x) = e^x, \qquad \forall x \in \mathbb{R}.$$

92. Leida vähim positiivne arv α nii, et $x \geqslant 0$ puhul kehtiks võrratus

$$1 + x^2 \leqslant e^{\alpha x}.$$

Ülesandeis 93–96 tõestada võrratus.

93.

$$x(1 + 2\cos x) \leqslant \sin x (2 + \cos x), \qquad \forall x \in \left[0, \frac{\pi}{2}\right].$$

94.

$$\frac{e}{2x+2} < e - \left(1 + \frac{1}{x}\right)^x < \frac{e}{2x+1}, \qquad x > 0.$$

95.

$$be^{-ax} - ae^{-bx} < b - a, \qquad \text{kus } 0 < a < b, x < 0.$$

96.

$$\left|\frac{\sin x}{2+\cos x}\right| \leqslant \frac{\sqrt{3}}{3}, \qquad \forall x \in \mathbb{R}.$$

97. Võrdhaarse kolmnurga aluse pikkus on a ja alusnurga poolitaja pikkus on c. Tõestada võrratused

$$\frac{\sqrt{2}}{2} < \frac{a}{c} < \frac{3}{2}.$$

98. Funktsioonil $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on punktis x_0 miinimum. Tõestada või lükata ümber lause: f kasvab monotoonselt vahemikus $(x_0, x_0+\varepsilon)$ ning kahaneb monotoonselt vahemikus $(x_0-\varepsilon, x_0)$, kus $\varepsilon > 0$ on suvaline etteantud arv.

99. Tõestada võrratus

$$\frac{a}{b+c+1} + \frac{b}{a+c+1} + \frac{c}{a+b+1} + (1-a)(1-b)(1-c) \leqslant 1,$$

kui $0 \leqslant a, b, c \leqslant 1$. (USA matemaatika olümpiaad, 1980.)

100. Uurida funktsiooni

$$y = \left(1 + x + \frac{x^2}{2!} + \cdots + \frac{x^n}{n!}\right) e^{-x}$$

ekstreemumeid.

101. Leida funktsiooni

$$u = x_1 + \sum_{i=2}^{n} \frac{x_i}{x_{i-1}} + \frac{2}{x_n}$$

($x_i > 0$, $i = 1, \ldots, n$) ekstreemumeid.

102. Võrratuste süsteemi

$$\begin{cases} 3x + 2y \geqslant 12, \\ x - y \leqslant 6, \\ 0 \leqslant y \leqslant 4, \\ x \geqslant 0 \end{cases}$$

lahendite hulgal leida punkt, milles funktsiooni

$$f(x, y) = 9(x-2)^2 + 4(y-1)^2$$

väärtus on minimaalne.

103. Leida

$$\max_{x,y\in\mathbb{N}}\left(\frac{1}{1+x+y}-\frac{1}{(x+1)(y+1)}\right).$$

104. α, β ja γ on mittenürinurkse kolmnurga sisenurgad. Tõestada, et

$$1\leqslant\sin\alpha+\sin\beta+\sin\gamma-\cos\alpha-\cos\beta-\cos\gamma\leqslant\frac{3}{2}\left(\sqrt{3}-1\right).$$

105. Tõestada, et igas kolmnurgas kehtivad võrratused:

a) $\sin\alpha+\sin\beta+\sin\gamma\leqslant\frac{3\sqrt{3}}{2}$;

b) $2<\cos^{\frac{\alpha}{2}}+\cos^2\frac{\beta}{2}+\cos^2\frac{\gamma}{2}\leqslant\frac{9}{4}$;

c) $\sin\alpha\sin\beta+\sin\beta\sin\gamma+\sin\alpha\sin\gamma\leqslant\frac{9}{4}$.

106. Olgu E tõkestatud mõõtuv kujund tasandil. Tõestada, et leidub sirge, mis jaotab kujundi E kaheks pindvõrdseks osaks.

107. Olgu E tõkestatud mõõtuv kujund tasandil ja P mingi punkt samal tasandil ($P\notin E$). Tõestada, et leidub punkti P läbiv sirge, mis jaotab kujundi E kaheks pindvõrdseks osaks.

Peatükk 3

Integraalarvutus

108. Leida pidev funktsioon $f : \mathbb{R}^+ \to \mathbb{R}^+$ nii, et kehtiks võrdus

$$\int_0^x f(t)\,dt = xf(x), \qquad x > 0.$$

109. Leida piirväärtus

$$\lim_{n\to\infty} \frac{\sqrt[n]{(n^2+1^2)\cdot(n^2+2^2)\dots(n^2+n^2)}}{n^2}.$$

110. Tõestada kahekordne võrratus

$$\frac{3^n}{n+1} \leqslant \int_0^1 \left(x^2+x+1\right)^n dx \leqslant 3^n.$$

111. Olgu $f : [a,b] \to \mathbb{R}$ lõigul $[a,b]$ pidev funktsioon. Tõestada, et siis leidub punkt $c \in (a,b)$, mille puhul

$$\int_a^c f(t)\,dt = \frac{(c-a)(c-b)f(c)}{a+b-2c}$$

(vt. ülesanne 79).

112. Funktsioon $f : [a,b] \to [a,b]$ on sürjektiivne ja diferentseeruv lõigul $[a,b]$. Tõestada, et leiduvad punktid $x_i \in [a,b]$ $(i = 1,2,3,4)$ nii, et kehtib võrdus

$$\int_a^b f(x)\,dx = f(x_1)f'(x_2)\,(x_3 - x_4)\,.$$

(Funktsioon $f : [a,b] \to [a,b]$ on sürjektiivne, kui funktsiooni igale väärtusele lõigul $[a,b]$ vastab vähemalt üks argumendi väärtus samal lõigul.)

113. Tõestada, et iga $x \in [0,1]$ puhul kehtib võrratus:

$$\left| e^{-x^2} - \int_0^1 e^{-t^2}\,dt \right| \leqslant \sqrt{\frac{2}{e}}.$$

114. Leida piirväärtus $\lim\limits_{n\to\infty} \frac{1}{n^2} \sum\limits_{1\leqslant i<j\leqslant n} \cos\frac{i}{n} \cos\frac{j}{n}$.

115. Funktsioonide $F_1, F_2, \ldots, F_n : [0,a] \to \mathbb{R}$ kohta on teada, et:

1) F_1 on pidev ja kasvav lõigul $[0,a]$, $a > 0$;

2) $F_{n+1}(x) = \int_0^x F_n(t)\,dt$, $\forall n \in \mathbb{N}$ ja $\forall x \in [0,a]$.

Tõestada, et

$$F_{n+1}(x) \geqslant \frac{x^n}{n!} F_1(0), \qquad \forall n \in \mathbb{N}.$$

116. Tõestada kahekordne võrratus

$$\frac{1}{e} < \int_0^1 e^{-x^2}\,dx \leqslant \frac{\pi}{4}.$$

117. Funktsioon $f : [0,1] \to \mathbb{R}$ on lõigul $[0,1]$ kasvav ja pidev. Tõestada, et iga $n \in \mathbb{N}$, $n > 1$ puhul kehtib võrratus

$$n \int_0^1 \sqrt[n]{f'(x)}\,dx \leqslant f(1) - f(0) + n - 1.$$

118. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on pidev. Iga $x \in \mathbb{R}$ puhul on defineeritud funktsioon

$$g(x) := f(x) \int_0^x f(t)\,dt.$$

Tõestada, et kui $g(x)$ on kahanev, siis $f(x) = 0$, $\forall x \in \mathbb{R}$.

119. Tõestada, et $n \in \mathbb{N}$ korral kehtib võrdus:

$$\sum_{k=0}^{n} \frac{(-1)^k C_k^k}{2k+1} = \prod_{s=1}^{n} \frac{2s}{2s+1}.$$

120. Funktsioon $f : [0,1] \to \mathbb{R}$ on kaks korda diferentseeruv ja pidev lõigul $[0,1]$. Tõestada, et leidub $c \in (0,1)$, mille puhul kehtib võrdus

$$\int_0^1 f(x)\,dx = f(1) - \frac{f'(1)}{2} + \frac{f''(c)}{6}.$$

121. Funktsioon $f : [a,b] \to \mathbb{R}$ on vahemikus (a,b) kaks korda diferentseeruv, $f(a) = f(b) = 0$ ning $f(x) > 0$, $\forall x \in (a,b)$.

1. Tõestada, et leiduvad $c_1 < c_2$, $c_1, c_2 \in (a,b)$, mille puhul

$$f'(c_1) - f'(c_2) \geqslant \frac{4A}{b-a}, \qquad \text{kus } A := \max_{x\in[a,b]} f(x).$$

2. Teades, et eksisteerib

$$\int_a^b \frac{|f''(x)|}{f(x)}\,dx,$$

tõestada võrratus

$$\int_a^b \frac{|f''(x)|}{f(x)}\,dx \geqslant \frac{4}{b-a}.$$

122. Hulgal $\mathbb{R}$ on määratud hulkliikmed $P(x)$ ja $Q(x)$, mis x kõikide positiivsete väärtuste korral on positiivsed. Tõestada, et eksisteerib piirväärtus

$$\lim_{x\to\infty} \frac{1}{x^p} \int_0^x \ln \frac{P(t)}{Q(t)}\,dt, \qquad p > 1$$

ja leida see.

123. Funktsioon $f : [a,b] \to \mathbb{R}$ omab pidevat tuletist hulgal $[a,b]$, kusjuures

$$f'(x) = f'(a+b-x), \qquad \forall x \in [a,b].$$

Tõestada, et

$$\frac{1}{b-a} \int_a^b f(x)\,dx = \frac{f(a)+f(b)}{2}.$$

124. Funktsioon $f : [0,1] \to \mathbb{R}$ on pidev lõigul $[0,1]$ ning

$$\int_0^1 f(x)\,dx = \frac{\pi}{4}.$$

Tõestada, et leidub $c \in (0,1)$, mille puhul

$$\frac{1}{1+c} < f(c) < \frac{1}{2c}.$$

125. Jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on defineeritud seosega

$$a_{n+1} = \int_0^{a_n} c^{x^2}\, dx, \qquad a_1 = 1,$$

kus $c > 0$, $c \neq 1$. Määrata need c väärtused, mille puhul jada koondub ja leida selle jada piirväärtus.

126. On antud positiivsete liikmetega kasvav jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$, kusjuures

$$\lim_{n\to\infty} \int_{a_n}^{a_{n+1}} \frac{x^k}{1+x^k}\, dx = a$$

ning $k > 1$. Tõestada, et koondub jada $\{b_n : n \geqslant 1\}$, kus $b_n := \dfrac{a_n}{n}$ ja leida selle jada piirväärtus.

127. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on pidev ja paaritu. Tõestada, et iga reaalarvu $x_0 \neq 0$ korral leiduvad reaalarvud x_1 ja x_2, $|x_1| < |x_0|$, $|x_2| < |x_0|$, $x_1 < x_2$ nii, et

$$f(x_2) = \frac{x_1}{x_1 - |x_0|}.$$

128. Funktsioon $f : [a-r, a+r] \to \mathbb{R}$ on pidev hulgal $[a-r, a+r]$ ning $\forall x$, $|x| \leqslant r$, $\alpha, \beta, \gamma > 0$ puhul kehtib võrdus $\alpha f(a+x) + \beta f(a-x) = \gamma$. Näidata, et siis kehtivad ka võrdused:

1) $\displaystyle\int_{a-r}^{a+r} f(x)\, dx = \frac{2\gamma}{\alpha+\beta} r$, $\alpha + \beta \neq 0$;

2) $\displaystyle\int_{a-r}^{a+r} f(x)\, dx = \frac{\gamma}{\alpha} r + \frac{\alpha-\beta}{\alpha} \int_a^{a+r} f(x)\, dx.$

129. Funktsioon $f : \mathbb{R}^+ \to \mathbb{R}^+$ on pidev lõigul $[0, b-a]$ ($a < b$). Leida integraal

$$\int_a^b \frac{f(x-a)}{f(x-a) + f(b-x)}\, dx.$$

130. Funktsioon $f : \mathbb{R} \to \mathbb{R}$ on paaritu ja perioodiline (perioodiga $T \neq 0$) ning omab pidevat tuletist. Arvutada integraal

$$I = \int_0^{2T} \frac{x f'(x)}{1 + f^2(x)}\, dx.$$

131. Funktsioon $f:\mathbb{R}\to\mathbb{R}$ on paaritu, hulgal $\mathbb{R}$ diferentseeruv perioodiline funktsioon (perioodiga $T\neq 0$). Tõestada, et

$$\int_0^{2T} xf^2(x)f'(x)\,dx=0.$$

132. Funktsioonid $f,F:[0,a]\to\mathbb{R}$ on defineeritud lõigul $[0,a]$, kusjuures f on sellel lõigul pidev ja kasvav;

$$F(x)=\int_0^x f(t)\,dt,\qquad \forall x\in[0,a],\, a>0.$$

Tõestada, et $\displaystyle\int_0^a F(t)\,dt\geqslant\frac{a^2}{2}f(0).$

133. Leida diferentseeruv funktsioon $f:\mathbb{R}\to\mathbb{R}$, mille puhul

$$f(x)=x^2+\int_0^x e^{-t}f(x-t)\,dt,\qquad \forall x\in\mathbb{R}.$$

134. Funktsioon $f:[a,b]\to\mathbb{R}$ on pidev lõigul $[a,b]$. Tõestada võrratus

$$\left(\int_a^b f(x)\,dx\right)^2\leqslant(b-a)\int_a^b f^2(x)\,dx,\qquad a<b.$$

135. Tõestada, et iga $n\in\mathbb{N}$ puhul kehtib võrratus

$$(n!)^2<n^{\frac{n^2}{2}+n}e^{\frac{1-n^2}{4}}.$$

136. Tõestada, et iga pideva funktsiooni $f:[0,1]\to\mathbb{R}^+$ korral leiduvad arvud $x_i\in[0,1]$, $i=1,\dots,n$, mille puhul $x_i-x_{i-1}\leqslant\dfrac{2}{n}$ ja

$$\left(\int_0^1 f(t)\,dt\right)^2\leqslant\frac{1}{n}\sum_{i=1}^n f^2(x_i).$$

137. Funktsioon $f:\mathbb{R}^+\to\mathbb{R}$ on pidev hulgal $\mathbb{R}^+$ ning leidub $a\in\mathbb{R}^+$, mille puhul

$$a\int_0^x f^2(t)\,dt\leqslant\left(\int_0^x f(t)\,dt\right)^2.$$

Tõestada, et $f(x)=0$, $\forall x\in\mathbb{R}^+$.

138. Funktsioon $f:[a,b]\to\mathbb{R}^+$ on lõigul $[a,b]$ pidev. Tõestada, et

$$\lim_{n\to\infty}\sqrt[2n]{\int_a^b (f(x))^{2n}\,dx}=M,$$

kus $M = \max_{a \leqslant x \leqslant b} |f(x)|$.

139. Arvutada integraal

$$I := \iint_D |x+y| \, dx\, dy,$$

kus $D = [0,2] \times [0,2]$.

140. Leida joonega $(x+2y-5)^2 + (2x+y+3)^2 = 25$ piiratud kujundi pindala.

141. Leida joontega

$$y = \frac{1}{x^3}, \qquad y = \frac{4}{x^3}, \qquad y = 4x, \qquad y = 9x$$

piiratud kujundi pindala.

142. Funktsioon $f : [0,1] \to \mathbb{R}$ on pidev lõigul $[0,1]$. Tõestada võrdus

$$\int_0^1 dx \int_x^1 dy \int_y^x f(x)f(y)f(z)\, dx\, dy\, dz = -\frac{1}{6}\left(\int_0^1 f(t)\, dt\right)^3.$$

Peatükk 4

Diferentsiaalvõrrandid ja read

143. Tõestada, et kui y_1 ja y_2 rahuldavad võrrandit

$$y' + Py = Q,$$

kus P ja Q on ühe muutuja x funktsioonid, siis

$$y_2 = y_1 + ay_1 \exp\left(-\int \frac{Q}{y_1}\,dx\right),$$

kus a on suvaline konstant.

144. Määrata funktsioon $y \in C^2$ nii, et oleks täidetud tingimus

$$y(x) = 1 + \lambda \int_0^x (t - x)\,y(t)\,dt,$$

kus λ on konstant.

145. Võrrandi $\dfrac{d^2y}{dx^2} = f(x,y)$ esimene integraal on

$$\frac{dy}{dx} = \varphi(x,y,c).$$

Tõestada, et sel juhul võrrandi üldintegraal omab kuju

$$\int \frac{\partial \varphi}{\partial c}\,(dy - \varphi dx) = A,$$

kus A on konstant.

146. Lahendada võrrand

$$y' \cos y = x - \sin y.$$

147. Leida kaks korda diferentseeruv funktsioon y ($y \neq 0$), mis rahuldab võrdust $yy'' - yy' = \big(y'\big)^2$.

148. Lahendada võrrand

$$\int_0^a \Big(\big(y_t'(xt)\big)^2 + y^2(xt)\Big)\,dt = y^2(x),$$

kus y on kõikjal diferentseeruv.

149. Tõestada, et kui y_1 ja y_2 on homogeense lineaarse teist järku diferentsiaalvõrrandi

$$y'' + p_1(x)y' + p_2(x)y = 0$$

lineaarselt sõltumatud erilahendid, siis

$$p_1(x) = -\frac{W'(x)}{W(x)}$$

ja

$$p_2(x) = -\frac{y_1''}{y_1} + \frac{y_1'}{y_1} \cdot \frac{W'(x)}{W(x)},$$

kus $W(x)$ on Wronski determinant

$$W(x) = \begin{vmatrix} y_1 & y_2 \\ y_1' & y_2' \end{vmatrix}.$$

150. Tõestada, et rida $\sum\limits_{n=1}^{\infty} \frac{1}{C_{k+n}^n}$, $k \geqslant 2$, koondub ja leida selle rea summa.

151. Tõestada, et iga $n \in \mathbb{N}$ korral

$$\frac{\lfloor n!e \rfloor - 1}{n} \in \mathbb{N}.$$

152. Tõestada võrratus $\sum\limits_{i=1}^{n} \frac{1}{i} < \pi\sqrt{\frac{n}{6}}$.

153. Tõestada, et kui koondub rida $\sum\limits_{n=1}^{\infty} a_n^2$, siis koondub ka rida $\sum\limits_{n=1}^{\infty} \frac{|a_n|}{n}$.

154. Rida $\sum\limits_{n=1}^{\infty} a_n$, $a_n > 0$, hajub. Tõestada, et iga $\alpha \in (0,1)$ korral hajub ka rida $\sum\limits_{n=1}^{\infty} a_n^{\alpha}$.

Ülesandeis 155–160 uurida antud rea koonduvust.

155.

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{n^{n+\frac{1}{n}}}{\left(n+\frac{1}{n}\right)^n}.$$

156.

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{7}{6\cdot 2^n + 4\cdot 3^n}.$$

157.

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1!+2!+\cdots+n!}{(2n)!}.$$

158.

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\ln(n!)}.$$

159.

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{1}{\int_0^n \sqrt[4]{1+x^4}\,dx}.$$

160.

$$\sum_{n=1}^{\infty} \sin\left(\pi\sqrt{n^2+k^2}\right).$$

161. Arendada funktsioonid

a) $y = \arcsin(\sin x)$;

b) $y = \arctan(\tan x)$

Fourier' ritta.

Peatükk 5

Segaülesanded

162. Esitada koordinaattasandil punktihulk

$$K = \{(x,y) \,:\, \max(|x|,|y|) \leqslant 2,\, |x|+|y| \geqslant 1\}.$$

163. On antud funktsioon

$$f(x) = \begin{cases} 3+x, & x \leqslant 0, \\ 3-x, & x > 0. \end{cases}$$

Leida funktsioon $f(f(x))$ ning konstrueerida selle graafik.

164. Konstrueerida funktsioonide graafikud:

1) $y = |x| \operatorname{sgn} x$;

2) $y = \underbrace{\operatorname{sgn}\operatorname{sgn}\ldots\operatorname{sgn}}_{k} x$;

3) $x^3 + 3xy + y^3 = 1$.

165. Konstrueerida funktsiooni

$$y = \min\left(|x|, \frac{1}{|x|}\right)$$

graafik.

166. Konstrueerida funktsiooni

$$y = \begin{cases} 0, & \text{kui } x \leqslant 0, \\ \max_{0 \leqslant t \leqslant x}\left(t - t^2\right), & \text{kui } x > 0, \end{cases}$$

graafik. Leida võrrandi

$$4 \max_{0 \leqslant t \leqslant x} \left(t - t^2\right) = x^2 - \frac{3}{2}x + \frac{3}{2}$$

lahendid.

167. Konstrueerida funktsiooni

$$f(x) = \lim_{n\to\infty} \frac{x^n - x^{-n}}{x^n + x^{-n}}, \qquad x > 0, n \in \mathbb{N},$$

graafik.

168. Konstrueerida funktsiooni

$$f(x) = \lim_{n\to\infty} \frac{x^n \left|\sin \pi x\right| + x^{-n} \left|\cos \pi x\right|}{x^n + x^{-n}}$$

graafik vahemikus $(0, 2]$ ning arvutada selle graafiku ja x-telje lõiguga piiratud kujundi pindala.

169. Milliste $n \in \mathbb{N}$ väärtuste korral funktsiooni

$$f(x) = \frac{\sin nx}{\sin \frac{x}{n}}$$

periood on 3π?

170. On antud funktsioonid

$$f(x) = \begin{cases} \sin \pi x, & \text{kui } x < 0, \\ f(x-1) + 1, & \text{kui } x \geqslant 0 \end{cases}$$

ja

$$g(x) = \begin{cases} \cos \pi x, & \text{kui } x < \frac{1}{2}, \\ g(x-1) + 1, & \text{kui } x \geqslant \frac{1}{2} \end{cases}$$

Lahendada võrrand

$$f(x) = g(x).$$

171. Teades, et $\lim\limits_{x\to a} f(x) = 1$ ja $\lim\limits_{x\to a} g(x) = \infty$, tõestada võrdus

$$\lim_{x\to a} f(x)^{g(x)} = e^{\lim_{x\to a} g(x)(f(x)-1)}.$$

Ülesandeis 172–174 leida piirväärtus.

172.

$$\lim_{x\to\frac{\pi}{2}}\left(1+\cos\frac{x}{2}-\sin\frac{x}{2}\right)^{\frac{1}{\cos x}}.$$

173.

$$\lim_{x\to\frac{\pi}{2}}\left(2\cos^2\frac{x}{2}\right)^{\frac{1}{\frac{\pi}{2}+\cos x-x}}.$$

174.

$$\lim_{x\to 0}\frac{x\cos x-\sin x}{x^n},\qquad n\in\mathbb{N}.$$

175. Olgu antud jada $\{a_n : n\geqslant 1\}$, kusjuures

$$a_n = na_{n-1}+(-1)^n,\qquad a_1\in\mathbb{N}.$$

Tõestada, et a_n jagub $(n-1)$-ga, kui $n\geqslant 2$.

176. On antud kaks jada $\{a_n : n\geqslant 1\}$ ja $\{b_n : n\geqslant 1\}$, kusjuures

$$b_n = a_n+2a_{n-1}.$$

Jada $\{b_n : n\geqslant 1\}$ koondub. Kas koondub siis ka jada $\{a_n : n\geqslant 1\}$?

177. Olgu $a_1, a_2, \ldots, a_n, \ldots$ positiivsete reaalarvude jada, kusjuures iga $n\in\mathbb{N}$ korral kehtib võrratus $a_n^2\leqslant a_n-a_{n+1}$. Tõestada, et $a_n\leqslant\dfrac{1}{n}$ iga $n\in\mathbb{N}$ korral.

178. On antud jadad $\{a_n : n\geqslant 1\}$ ja $\{b_n : n\geqslant 1\}$, kusjuures

$$a_{n+1}=a_n+\sqrt{a_n^2+1},\qquad a_1=1$$

ja

$$b_n=\frac{a_n}{2^n}.$$

Tõestada, et jada $\{b_n : n\geqslant 1\}$ koondub.

179. Jada $\{a_n : n\geqslant 0\}$ on defineeritud seosega

$$a_{n+1}=\frac{a_n+\sqrt{a_n^2+4^{-n}}}{2};\qquad a_0=1.$$

Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 0\}$ koondub.

180. Jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on defineeritud seosega:

$$a_{n+1} = \frac{a_n}{2} + \sqrt{\frac{a_n^2}{4} + \frac{1}{a_n}}; \qquad a_1 = 1.$$

Tõestada, et jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ hajub ning $a_{16000} < 40$.

181. On antud kaks jada $\{a_n : n \geqslant 0\}$ ja $\{b_n : n \geqslant 1\}$, kusjuures

$$b_n = 2a_n + a_{n-1} \qquad \text{ning} \qquad \lim_{n\to\infty} b_n = b.$$

Tõestada, et $\lim\limits_{n\to\infty} a_n = \dfrac{b}{3}$.

182. Jada $\{x_n : n \geqslant 1\}$ on defineeritud seosega $x_{n+1} = x_n + (x_n - c)^2$, $x_1 = 0$. Milliste c väärtuste korral jada koondub?

183. Jada $\{a_n : n \geqslant 1\}$ on defineeritud seosega $a_{n+1} = a_n^2 - 2$, $a_1 = a$. Milliste a väärtuste korral jada koondub?

184. Leida $y^{(101)}$, kui $y = x^{\frac{1}{x}}$.

185. Arvutada $f'(0)$, kui $f(x) = x(x-1)(x-2)\ldots(x-n)$, $n \in \mathbb{N}$.

186. On antud funktsioonid

$$f_1(x) = \begin{cases} 0, & \text{kui } x \in \mathbb{Q}, \\ x, & \text{kui } x \in \mathbb{I} \end{cases}$$

ja

$$f_2(x) = \begin{cases} 0, & \text{kui } x \in \mathbb{Q}, \\ x^2, & \text{kui } x \in \mathbb{I} \end{cases}$$

($\mathbb{Q}$ tähistab ratsionaalarvude hulka, $\mathbb{I}$ – irratsionaalarvude hulka). Kumb neist funktsioonidest omab tuletist punktis $x = 0$?

187. Tõestada, et võrrandil

$$\frac{\sin(x-\alpha)}{\sin^4 x} = m$$

on üks ja ainult üks lahend vahemikus $(0, \pi)$ tingimusel $\tan\alpha > 0{,}75$ ($\alpha \in \left(0, \dfrac{\pi}{2}\right)$) ning $m > 0$.

188. Leida kõik diferentseeruvad funktsioonid f nii, et kehtiks võrdus

$$f(x+y) = f(x)f(y), \qquad \forall x, y \in \mathbb{R}.$$

189. Leida kõik diferentseeruvad funktsioonid f nii, et kehtib võrdus $f(x+y) = f(x) + f(y) + xy$, $f(1) = 1$, $\forall x, y \in \mathbb{R}$.

190. Leida kõik a väärtused, mille puhul funktsioonil

$$f(x) = \left(a^2 - 3a + 2\right)\cos\frac{x}{2} + (a-1)x + \sin 1$$

ei ole kriitilisi punkte.

191. Leida kõikjal positiivne diferentseeruv funktsioon f nii, et kui arvud $a, b, c \in \mathbb{R}$ moodustavad aritmeetilise jada, siis arvud $f(a)$, $f(b)$ ja $f(c)$ moodustavad geomeetrilise jada.

192. Lahendada võrrand

$$1987^x - 1986^x = 3973.$$

193. Lahendada võrratused

1) $x^4 < 5x + 6$;

2) $x^9 + x > x^5 + 1$.

194. Tõestada võrratused

1) $x^2 < x^3 + \frac{1}{6}$ $(x > \frac{2}{3})$;

2) $\ln(1+x) > \frac{2x}{2+x}$ $(x \geqslant 0)$;

3) $4\sqrt{x} > 5 - \frac{2}{x}$ $(x > 1)$;

4) $2\sin x - \tan x < x$ $(x > 0)$;

5) $\sin x + \tan x > 2x$ $(0 < x < \frac{\pi}{2})$;

6) $\frac{1}{2}\sin^2 x - \cos x < x^2 - 1$ $(x > 1)$;

7) $6\sin x + \tan x > 7x - x^3$ $(0 < x < \frac{\pi}{2})$;

8) $x^3 + y^3 + z^3 \geqslant 3xyz$ $(x, y, z > 0)$.

195. Paigutada kasvamise järjekorras arvud

1) $\cos 200$; $1+\cos 201$;

2) e^{π}; π^{e};

3) 100^{101}; 101^{100};

4) $\left(\sqrt{2}\right)^{\sqrt{3}}$, $\left(\sqrt{3}\right)^{\sqrt{2}}$;

5) $3\tan 2^{\circ}$; $2\tan 3^{\circ}$; $4\tan 1^{\circ}$; $\tan 4^{\circ}$.

196. On teada, et

$$x_1+x_2+\cdots+x_n=n, \qquad x_i\in\mathbb{R}, \quad i=1,\ldots,n.$$

Tõestada võrratus $(1+e^{x_1})(1+e^{x_2})\ldots(1+e^{x_n})\geqslant(1+e)^n$.

197. Võrdhaarse kolmnurga ümberringjoone raadius on R. Leida selle kolmnurga haarale joonestatud kõrguse maksimaalne pikkus. Missugune on sel juhul kolmnurga tipunurk?

198. Tetraeedri kaks vastasserva on pikkusega x, ülejäänud servade pikkused on 1. Millise x väärtuse korral on tetraeedri ruumala suurim?

199. Leida funktsiooni $f(x,y)=\dfrac{y}{x}$ vähim väärtus, kui x ja y rahuldavad võrrandit $\sqrt{x-1}+\sqrt{y-1}=1$.

200. Leida funktsiooni

$$f(x)=\sqrt{\frac{(x-2)^2+4}{x^2+4}}$$

suurim ja vähim väärtus.

Ülesandeis 201–205 tõestada võrratused.

201.

$$\frac{1}{2}\left(e^{\frac{\pi}{6}}-1\right)<\int_0^{\frac{\pi}{12}}e^{2\tan x}\,dx<\frac{1}{2}\ln 2.$$

202.

$$\frac{1}{2}<\int_0^1 xe^{\sin^2 x}\,dx<\frac{1}{2}(e-1).$$

203.

$$\int_0^{\frac{\pi}{2}} \sqrt{1+x^2}\sin x\,dx < \frac{2+\pi\sqrt{4+\pi^2}}{4}.$$

204.

$$\int_0^1 \frac{x\,dx}{\cos x} < \ln 2.$$

205.

$$\int_0^1 \frac{\arctan x}{\sin x}\,dx > \frac{8}{9}.$$

206. Arvutada

$$\int_0^{\pi} (x+1)\,\frac{\sin x}{2-\sin^2 x}\,dx.$$

Peatükk 6

Lahendused

1. Kasutame Stirlingi valemit:

$$n! = n^n \sqrt{2\pi n} \cdot \exp\left(-n + \frac{\theta_n}{12n}\right), \qquad 0 < \theta_n < 1$$

ja asjaolu, et

$$\lim_{n\to\infty} \sqrt[n]{n} = 1.$$

Saame:

$$\lim_{n\to\infty} \frac{(n!)^{\frac{1}{n}}}{n} = \lim_{n\to\infty} \frac{(2\pi)^{\frac{1}{2n}} (n^n)^{\frac{1}{n}} \exp\left(-1 + \frac{\theta_n}{12n^2}\right)}{n} = \frac{1}{e}.$$

2. Kasutame võrratust $n(n+2) < (n+1)^2$. Saame:

$$\begin{aligned} a_n^2 &= \frac{(2n+1)^2 (2n+3)^2 \dots (4n+1)^2}{(2n)^2 (2n+2)^2 \dots (4n)^2} < \\ &< \frac{(2n+1)(2n+2)^2 (2n+4)^2 \dots (4n)^2 (4n+1)}{(2n)^2 (2n+2)^2 \dots (4n)^2} = \\ &= \frac{(2n+2)(4n+1)}{(2n)^2}; \\ a_n^2 &> \frac{(2n+1)^2 (2n+3)^2 \dots (4n+1)^2}{2n(2n+1)^2 \dots (4n-1)^2 4n} = \frac{(4n+1)^2}{2n \cdot 4n}. \end{aligned}$$

Järelikult

$$\frac{(4n+1)^2}{2n \cdot 4n} < a_n^2 < \frac{(2n+1)(4n+1)}{(2n)^2}.$$

Et $\lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{(4n+1)^2}{8n^2} = 2$ ja $\lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{(2n+1)(4n+1)}{4n^2} = 2$, siis

$$\lim_{n\to\infty} a_n^2 = 2 \quad \Rightarrow \quad \lim_{n\to\infty} a_n = \sqrt{2}.$$

3. I. Algul oletame, et g on lõplik. Siis iga $\varepsilon > 0$ korral leidub $k \in \mathbb{R}$ nii, et $n > k$ puhul

$$g-\varepsilon < a_{k+1} < g+\varepsilon, \quad g-\varepsilon < a_{k+2} < g+\varepsilon, \quad \ldots, \quad g-\varepsilon < a_n < g+\varepsilon.$$

Liites liikmeti need $n-k$ võrratust, saame:

$$(g-\varepsilon)(n-k) < \sum_{j=1}^{n-k} a_{k+j} < (g+\varepsilon)(n-k)$$

ehk

$$(g-\varepsilon)\cdot\frac{n-k}{n} < \frac{a_{k+1}+\cdots+a_n}{n} < (g+\varepsilon)\cdot\frac{n-k}{n}. \tag{6.1}$$

Kuid on ilmne, et

$$\lim_{n\to\infty} \frac{a_1+\cdots+a_k}{n} = 0,$$

st. leidub $k_1 \in \mathbb{R}$ nii, et $n > k_1$ puhul

$$-\varepsilon < \frac{a_1+\cdots+a_k}{n} < \varepsilon. \tag{6.2}$$

Olgu $\max(k, k_1) := r$. Siis $n > r$ puhul kehtivad võrratused (6.1) ja (6.2), mistõttu neid võrratusi võib liikmeti liita:

$$(g-\varepsilon)\cdot\frac{n-k}{n} - \varepsilon < \frac{a_1+\cdots+a_n}{n} < (g+\varepsilon)\cdot\frac{n-k}{n} + \varepsilon.$$

Et $\lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{n-k}{n} = 1$, siis küllalt suurte n väärtuste korral

$$g-3\varepsilon < \frac{a_1+\cdots+a_n}{n} < g+3\varepsilon.$$

Siit järeldubki, et

$$\lim_{n\to\infty} \frac{a_1+\cdots+a_n}{n} = g.$$

II. Olgu $g = \infty$. Siis antud arvu $S > 0$ korral leidub k nii, et

$$s_{k+1} > S, \quad s_{k+2} > S, \quad \ldots.$$

Seega $n > k$ puhul $a_{k+1} + \cdots + a_n > S(n-k)$ ehk

$$\frac{a_{k+1} + \cdots + a_n}{n} > \frac{n-k}{n} \cdot S.$$

Suurte n väärtuste puhul aga

$$\frac{a_1 + \cdots + a_k}{n} > -\frac{S}{2}.$$

Siis

$$\frac{a_1 + \cdots + a_n}{n} > \frac{n-k}{n} \cdot S - \frac{S}{2} = \frac{S}{2} - \frac{kS}{n}.$$

Kui n on küllalt suur, võime võtta $\frac{n}{k} > 6$, st. $\frac{k}{n} < \frac{1}{6}$. Siis $\frac{kS}{n} < \frac{S}{6}$ ja seega

$$\frac{a_1 + \cdots + a_n}{n} > \frac{S}{2} - \frac{S}{6} = \frac{S}{3}.$$

Siit järeldubki, et

$$\lim_{n\to\infty} \frac{a_1 + \cdots + a_n}{n} = \infty.$$

Analoogselt võime näidata lause õigsust, kui $g = -\infty$.

Märkus. Pöördlause ei kehti. Tõepoolest, jada $\left\{ \frac{(-1)^{n+1} + 1}{2} \; : \; n \geqslant 1 \right\}$ hajub vaatamata sellele, et jada $\left\{ \frac{a_1 + \cdots + a_n}{n} \; : \; n \geqslant 1 \right\}$ koondub arvuks $\frac{1}{2}$ (*miks?*).

4. Vaatleme jada $\{C_n \; : \; n \geqslant 1\}$, kusjuures

$$C_n = \begin{cases} a_n - a_{n-1}, & n \geqslant 2, \\ a_1, & n = 1. \end{cases}$$

Ilmselt $\lim\limits_{n\to\infty} C_n = g$ ning

$$\frac{C_1 + C_2 + \cdots + C_n}{n} = \frac{a_1 + (a_2 - a_1) + \cdots + (a_n - a_{n-1})}{n} = \frac{a_n}{n}.$$

Ülesande 3 kohaselt

$$\lim_{n\to\infty} \frac{a_n}{n} = g.$$

5. Vaatleme jada $\{\gamma_n : n \geqslant 1\}$, kus $\gamma_n = \log a_n$. Logaritmfunktsiooni pidevusest

$$\lim_{n\to\infty} \gamma_n = \lim_{n\to\infty} (\log a_n) = \log \lim_{n\to\infty} a_n = \log g.$$

Ilmselt

$$\log \beta_n = \frac{1}{n}\left(\gamma_1 + \gamma_2 + \cdots + \gamma_n\right).$$

Ülesande 3 kohaselt

$$\lim_{n\to\infty} \log \beta_n = \log g$$

ehk

$$\log\left(\lim_{n\to\infty} \beta_n\right) = \log g$$

ehk

$$\lim_{n\to\infty} \beta_n = g.$$

Märkus 1. Kui $a_n > 0$ ning $\lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{a_{n+1}}{a_n} = g$, siis ka $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{a_n} = g$. Tõepoolest, võttes

$$d_n := \begin{cases} \frac{a_n}{a_{n-1}}, & n \geqslant 2, \\ a_1, & n = 1, \end{cases}$$

saame

$$\beta_n = \sqrt[n]{d_1 \cdot d_2 \ldots d_n} = \sqrt[n]{a_n}.$$

Et $\lim\limits_{n\to\infty} d_n = g$, siis ka $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{a_n} = g$.

Tõestatust ei järeldu sugugi, et kui leidub piirväärtus $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{a_n}$, siis on olemas ka piirväärtus

$$\lim_{n\to\infty} \frac{a_{n+1}}{a_n}.$$

Näiteks jada $1, 1, \frac{1}{2}, \frac{1}{2}, \frac{1}{4}, \frac{1}{4}, \ldots$ puhul $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{a_n}$ on olemas (*leidke see!*), samal ajal $\lim\limits_{n\to\infty} \dfrac{a_{n+1}}{a_n}$ puudub.

Ridade teooriast on teada kaks arvridade koonduvuse piisavat tunnust: D'Alembert'i tunnus ja Cauchy' tunnus. Kumb neist on tugevam?

Märkus 2. Võtame märkuses 1 $a_n = n$. Et $\lim\limits_{n\to\infty} \frac{n+1}{n} = 1$, siis peab olema ka $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{n} = 1$.

Märkus 3. Kasutades piirväärtust $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{n} = 1$, on kerge näidata, et

$$\lim_{n\to\infty} \sqrt[n]{a} = 1 \quad (a > 0).$$

Tõepoolest, kui $a > 1$, siis võib kirjutada

$$\frac{1}{n} < a < n$$

ehk

$$\sqrt[n]{\frac{1}{n}} < \sqrt[n]{a} < \sqrt[n]{n},$$

millest

$$\lim_{n\to\infty} \sqrt[n]{a} = 1, \quad \text{kuna } \lim_{n\to\infty} \sqrt[n]{n} = 1.$$

Kui $0 < a < 1$, siis tähistame

$$a := \frac{1}{p}, \quad \text{kus } p > 1.$$

Ilmselt $\lim\limits_{n\to\infty} \sqrt[n]{a} = \lim\limits_{n\to\infty} \frac{1}{\sqrt[n]{p}} = \frac{1}{1} = 1$.

6. On ilmne, et lause a) on väär. Näiteks olgu

$$a_n = \ln n, \qquad n \geqslant 2, \quad n \in \mathbb{N}.$$

Siis $\lim\limits_{n\to\infty} n\,[\ln(n+1) - \ln n] = \lim\limits_{n\to\infty} \ln\left(1 + \frac{1}{n}\right)^n = \ln e = 1$, kuid $\lim\limits_{n\to\infty} a_n$ ei eksisteeri.

Lause b) on samuti väär. Näiteks võtame $a_n = (-1)^{n+1}$. On ilmne, et

$$\lim_{n\to\infty} \frac{1 - 1 + 1 - 1 + \ldots + (-1)^n}{n} = 0,$$

kuid $\lim\limits_{n\to\infty} a_n$ ei eksisteeri.

c) Tähistame: $c_n = n\,(a_{n+1} - a_n)$. Kui (A1) on tõene, siis $c_n \to a$, kui $n \to \infty$. Kui (A2) on tõene, siis

$$\lim_{n\to\infty} \frac{a_1 + a_2 + \ldots + a_n}{n} = b.$$

Kuid

$$\begin{aligned}\frac{c_1+c_2+\ldots+c_n}{n} &= \frac{a_2-a_1+2(a_3-a_2)+\ldots+n(a_{n+1}-a_n)}{n} = \\ &= \frac{na_{n+1}-(a_1+a_2+\ldots+a_n)}{n} = \\ &= a_{n+1}-\frac{a_1+a_2+\ldots+a_n}{n}.\end{aligned}$$

Et $\lim\limits_{n\to\infty}\frac{a_1+a_2+\ldots+a_n}{n}=b$, siis $\lim\limits_{n\to\infty}a_n=a+b$ ning lause c) on tõene.

7. Ilmselt $a_{n+2}=\frac{2}{2-a_{n+1}}=\frac{2}{2-\frac{2}{2-a_n}}=\frac{2-a_n}{1-a_n}$. On selge, et $a_n\neq 1$.

Kui oleks $a_n=1$, siis $a_{n+1}=\frac{2}{2-1}=2$, mis ei ole võimalik. Nüüd

$$a_{n+4}=\frac{2-a_{n+2}}{1-a_{n+2}}=\frac{2-\frac{2-a_n}{1-a_n}}{1-\frac{2-a_n}{1-a_n}}=a_n \qquad \forall n\in\mathbb{N}.$$

Jada periood on seega 4.

8. Algul näitame, et $a_{k+1}-a_k>0$, st. jada kasvab monotoonselt. Tõepoolest,

$$\sum_{k=1}^{n+1}\left(\frac{2k+1}{2k^2+2k+1}\right)^2-\sum_{k=1}^{n}\left(\frac{2k+1}{2k^2+2k+1}\right)^2=\left(\frac{2(n+1)+1}{2(n+1)^2-2(n+1)+1}\right)^2>0.$$

Jääb veel näidata, et jada on ülalt tõkestatud. Selleks lähtume kergesti kontrollitavast võrratusest

$$(a+b)^2ab<(a^2+b^2)^2,$$

kus a ja b on erinevad reaalarvud.

Saame:

$$\begin{aligned}\frac{(1+2)^2}{(1^2+2^2)^2} &< \frac{1}{1\cdot 2}\\ \frac{(2+3)^2}{(2^2+3^2)^2} &< \frac{1}{2\cdot 3}\\ &\ldots\\ \frac{(n+n+1)^2}{(n^2+(n+1)^2)^2} &< \frac{1}{n(n+1)}.\end{aligned}$$

Summeerides saame:

$$\begin{aligned} a_n &< \frac{1}{1\cdot 2}+\frac{1}{2\cdot 3}+\ldots+\frac{1}{n(n+1)} = \left(1-\frac{1}{2}\right)+\left(\frac{1}{2}-\frac{1}{3}\right)+\ldots+\left(\frac{1}{n}-\frac{1}{n+1}\right) = \\ &= 1-\frac{1}{n+1} < 1. \end{aligned}$$

Seega on ülesanne lahendatud: jada koondub.

9. Vaatleme a_n absoluutväärtust:

$$|a_n| \leqslant \sum_{k=1}^{n}\left|\frac{\sin k}{n^2+k}\right| < \sum_{k=1}^{n}\frac{1}{n^2+k} := b_n.$$

Ilmselt

$$\underbrace{\frac{1}{n^2+n}+\frac{1}{n^2+n}+\ldots+\frac{1}{n^2+n}}_{n \text{ liidetavat}} < b_n < \underbrace{\frac{1}{n^2+1}+\frac{1}{n^2+1}+\ldots+\frac{1}{n^2+1}}_{n \text{ liidetavat}}.$$

Seega

$$\frac{n}{n^2+n} < b_n < \frac{n}{n^2+1},$$

millest nähtub, et

$$\lim_{n\to\infty} b_n = 0.$$

Järelikult ka $\lim\limits_{n\to\infty} a_n = 0$.

38. Oletame, et väide on väär. Vaatleme funktsiooni f perioodide sellist jada $\{T_n : n \geqslant 1\}$, et $\lim\limits_{n\to\infty} T_n = 0$. Siis

$$0 = \frac{f(x+T_n)-f(x)}{T_n} \qquad \forall x \in \mathbb{R}.$$

Järelikult

$$\lim_{n\to\infty}\frac{f(x+T_n)-f(x)}{T_n} = f'(x).$$

Niisiis, $\forall x \in \mathbb{R}\ f'(x) = 0$ ja seega $f = \mathrm{const}$, mis on vastuolus eeldusega.

39. Vastavalt definitsioonile $\frac{1}{x}-1 < \left\lfloor\frac{1}{x}\right\rfloor \leqslant \frac{1}{x}$. Kui $x > 0$, siis $1-x < x\left\lfloor\frac{1}{x}\right\rfloor \leqslant 1$; kui $x < 0$, siis $1 \leqslant x\left\lfloor\frac{1}{x}\right\rfloor < 1-x$. Kerge on näha, et $\lim\limits_{x\to 0+}(1-x) \leqslant \lim\limits_{x\to 0+} x\left\lfloor\frac{1}{x}\right\rfloor \leqslant 1$ ehk

$\lim\limits_{x\to 0+} x\left\lfloor \frac{1}{x}\right\rfloor = 1$. Analoogselt $1 \leqslant \lim\limits_{x\to 0-} x\left\lfloor \frac{1}{x}\right\rfloor \leqslant \lim\limits_{x\to 0-}(1-x)$ ehk $\lim\limits_{x\to 0-} x\left\lfloor \frac{1}{x}\right\rfloor = 1$. Seega $\lim\limits_{x\to 0} x\left\lfloor \frac{1}{x}\right\rfloor = 1$.

40. Tähistame piirväärtuse märgi all oleva avaldise tähega y, võtame $t := \frac{1}{x}$ ning logaritmime. Saame:

$$\ln y = \frac{\ln\left((e^t-1)\frac{1}{t}+t\right)}{t}.$$

Piirväärtuse

$$\lim_{t\to 0}\frac{\ln\left((e^t-1)\frac{1}{t}+t\right)}{t}$$

leidmiseks tuleb neli korda kasutada l'Hospitali reeglit. Tulemusena saame: $\lim\limits_{t\to 0}\ln y = \frac{3}{2}$ ehk logaritmfunktsiooni pidevuse tõttu $\lim\limits_{x\to\infty}\ln y = \frac{3}{2}$, millest $\lim\limits_{x\to\infty} y = e^{\frac{3}{2}}$.

41. Tähistame: $f(x) := (1+x)^{\frac{1}{x}} - e$; $g(x) := x$.

$$\begin{aligned}
\lim_{x\to 0}\frac{f'(x)}{g'(x)} &= \lim_{x\to 0}\left(e^{\frac{\ln(1+x)}{x}} - e\right)' = \\
&= \lim_{x\to 0} e^{\frac{\ln(1+x)}{x}}\left(\frac{\frac{1}{x+1}x - \ln(1+x)}{x^2}\right) = \\
&= \lim_{x\to 0} e^{\frac{\ln(1+x)}{x}}\left(\frac{x-(x+1)\ln(1+x)}{x^2(x+1)}\right) = \\
&= e\lim_{x\to 0}\frac{x-(x+1)\ln(1+x)}{x^2(x+1)} = e\lim_{x\to 0}\frac{-\ln(1+x)}{3x^2+2x} = \\
&= -e\lim_{x\to 0}\frac{\ln(1+x)}{x}\cdot\lim_{x\to 0}\frac{1}{3x+2} = -\frac{1}{2}e.
\end{aligned}$$

42.

$$\begin{aligned}
A &= \lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{\ln x}-1}{\sin x - \sin e} + \lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{\left(\frac{x}{e}\right)^2 - 2} + 1}{\sin x - \sin e} := B + C. \\
B &= \lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{\ln x - \ln e + 1} - 1}{2\sin\frac{x-e}{2}\cos\frac{x+e}{2}} = \frac{1}{2\cos e}\lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{1+\ln\frac{x}{e}} - 1}{\sin\frac{x-e}{2}}.
\end{aligned}$$

Et

$$\sqrt[3]{1+\ln\frac{x}{e}}-1 \sim \frac{1}{3}\ln\frac{x}{e} = \frac{1}{3}\ln\left(\frac{x}{e}-1+1\right) \sim \frac{1}{3}\left(\frac{x}{e}-1\right) = \frac{x-e}{3e}$$

ja

$$\sin\frac{x-e}{2} \sim \frac{x-e}{2}$$

$(\lim\limits_{x\to e}(x-e)=0)$, siis

$$\begin{aligned} B &= \frac{1}{2\cos e}\cdot\lim_{x\to e}\frac{x-e}{3e}\cdot\frac{1}{\frac{x-e}{2}} = \frac{1}{3e\cos e}. \\ C &= \lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{\left(\frac{x}{e}\right)^2-1}-1+1}{\sin x-\sin e} = -\lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{1-\left(\frac{x^2}{e^2}-1\right)}-1}{2\sin\frac{x-e}{2}\cos\frac{x+e}{2}} = \\ &= -\frac{1}{2\cos e}\lim_{x\to e}\frac{\sqrt[3]{1-\left(\frac{x^2}{e^2}-1\right)}-1}{\sin\frac{x-e}{2}}. \end{aligned}$$

Et $\sqrt[3]{1-\left(\frac{x^2}{e^2}-1\right)}-1 \sim \frac{1}{3}\left(\frac{x^2}{e^2}-1\right)$, siis $C = \frac{1}{2\cos e}\lim\limits_{x\to e}\frac{\frac{1}{3}\left(x^2-e^2\right)}{e^2\cdot\frac{x-e}{2}} = \frac{2}{3e\cos e}$. Seega $A = B+C = \frac{1}{e\cos e}$.

43. Et

$$\begin{aligned} 1-\cos x\cos 2x\cos 3x &= 1-\cos x\cdot\frac{\cos x+\cos 5x}{2} = \\ &= 1-\frac{1}{2}\cos^2 x-\frac{1}{2}\cos x\cos 5x = \\ &= 1-\frac{1}{2}\cos^2 x-\frac{1}{4}\cos 4x-\frac{1}{4}\cos 6x = \\ &= \frac{1}{2}\left(1-\cos^2 x\right)+\frac{1}{2}-\frac{1}{4}\cos 4x-\frac{1}{4}\cos 6x = \\ &= \frac{1}{2}\left(1-\cos^2 x\right)+\frac{1}{4}(1-\cos 4x)+\frac{1}{4}(1-\cos 6x) = \\ &= \frac{1}{2}\left(1-\cos^2 x\right)+\frac{1}{2}\sin^2 2x+\frac{1}{2}\sin^2 3x, \end{aligned}$$

siis

$$\begin{aligned}\lim_{x\to 0}\frac{1-\cos x\cos 2x\cos 3x}{1-\cos x} &= \frac{1}{2}\lim_{x\to 0}\frac{\left(1-\cos^2 x\right)+\sin^2 2x+\sin^2 3x}{1-\cos x} = \\ &= \frac{1}{2}\lim_{x\to 0}\frac{1-\cos^2 x}{1-\cos x}+\frac{1}{2}\lim_{x\to 0}\frac{\sin^2 2x}{1-\cos x}+ \\ &\qquad +\frac{1}{2}\lim_{x\to 0}\frac{\sin^2 3x}{1-\cos x} = \\ &= 14.\end{aligned}$$

44. Näpunäide: lugejas liita ja lahutada $\cos x$.

Vastus: $\frac{3}{2}$.

45. Saame:

$$A := \lim_{x\to 2}\frac{\frac{\sqrt{x+2}-2}{x-2}-\frac{\sqrt[3]{6+x}-2}{x-2}}{\frac{\sqrt[4]{3x-5}-1}{x-2}}.$$

Asendame $x-2 := z$. Siis

$$A = \lim_{z\to 0}\frac{\frac{\sqrt{z+4}-2}{z}-\frac{\sqrt[3]{x+8}-2}{z}}{\frac{\sqrt[4]{3z+1}-1}{z}} = 2\lim_{z\to 0}\frac{\frac{\sqrt{\frac{z}{4}+1}-1}{z}-\frac{\sqrt[3]{\frac{z}{8}+1}-1}{z}}{\frac{\sqrt[4]{3z+1}-1}{z}}.$$

Nüüd kasutame asjaolu, et $\sqrt[n]{1+\alpha}-1\sim\dfrac{\alpha}{n}$, kui $\alpha\to 0$.

$$A = 2\lim_{z\to 0}\frac{\left(\frac{1}{2}\cdot\frac{z}{4}-\frac{1}{3}\cdot z8\right):z}{\frac{1}{4}\cdot(3z):z} = \frac{2}{9}.$$

46. Kui $f(x)>0$, siis $f(x)+\dfrac{1}{|f(x)|} = f(x)+\dfrac{1}{f(x)} = \left(\sqrt{f(x)}-\dfrac{1}{\sqrt{f(x)}}\right)^2+2\geqslant 2$.

Punkti a mingis punkteeritud ümbruses $U(a)$ peab kehtima võrratus $f(x)<0$. Ümbruses $U(a)$ saame, et $f(x)+\dfrac{1}{|f(x)|} = f(x)-\dfrac{1}{f(x)} = \left(1-\dfrac{1}{f(x)}\right)(f(x)+1)\geqslant f(x)+1$. Niisiis, $x\in U(a)$ puhul

$$|f(x)+1|\leqslant\left|f(x)+\frac{1}{|f(x)|}\right|.$$

Eelduse põhjal leidub iga arvu $\varepsilon > 0$ puhul punkti a niisugune punkteeritud ümbrus $U(a)$, et $x \in U(a)$ puhul $\left| f(x) + \dfrac{1}{|f(x)|} \right| < \varepsilon$. Seda enam siis $x \in U(a)$ puhul kehtib võrratus $|f(x) - (-1)| < \varepsilon$. Niisiis, $\lim\limits_{x \to a} f(x) = -1$.

47. Vastavalt tuletise definitsioonile $\lim\limits_{x \to 0} \dfrac{f(x_0 + x) - f(x_0)}{x} = f'(x_0)$. Igale etteantud arvule $\varepsilon > 0$ vastab punkti x_0 niisugune punkteeritud ümbrus $U(x_0)$, et $x \in U(x_0)$ puhul kehtib võrratus

$$\left| \frac{f(x_0 + x) - f(x_0)}{x} - f'(x_0) \right| < \varepsilon$$

ehk

$$\left| f(x_0 + x) - f(x_0) - x f'(x_0) \right| < \varepsilon \, |x| \, .$$

Olgu ümbruse $U(x_0)$ raadius δ. Võtame N nii, et $\dfrac{1}{N} < \delta$. Siis $n \geqslant N$ puhul kehtib võrratus $\dfrac{1}{n} \leqslant 1N < \delta$ ning $k \leqslant n$ puhul $\dfrac{k}{n^2} \leqslant \dfrac{1}{n} < \delta$.

Seepärast

$$\begin{aligned} \sum_{i=1}^{n} f\left(x_0 + \frac{i}{n^2} \right) - n f(x_0) - \sum_{i=1}^{n} f'(x_0) \cdot \frac{i}{n^2} \quad &\leqslant \quad \sum_{i=1}^{n} \left| f\left(x_0 + \frac{i}{n^2} \right) - f(x_0) - f'(x_0) \cdot i n^2 \right| < \\ &< \quad \varepsilon \sum_{i=1}^{n} \frac{i}{n^2} = \frac{\varepsilon}{n^2} \cdot \frac{(1+n)n}{2} = \varepsilon \cdot \frac{n+1}{2n} \leqslant \varepsilon. \end{aligned}$$

Samal ajal

$$\sum_{i=1}^{n} f'(x_0) \frac{i}{n^2} = f'(x_0) \frac{1}{n^2} \cdot \frac{n(n+1)}{2} = f'(x_0) \cdot \frac{n+1}{2n},$$

st. $\lim\limits_{n \to \infty} \sum\limits_{i=1}^{n} f'(x_0) \dfrac{i}{n^2} = \dfrac{1}{2} f'(x_0)$.

Ülaltoodust selgub nüüd, et

$$\lim_{n \to \infty} \left(\sum_{i=1}^{n} f\left(x_0 + \frac{i}{n^2} \right) - n f(x_0) \right) = \lim_{n \to \infty} \sum_{i=1}^{n} f'(x_0) \frac{i}{n^2} = \frac{1}{2} f'(x_0).$$

48. Kõigepealt leiame piirväärtuse $\lim\limits_{x \to 0} \dfrac{1 - \cos^p nx}{x^2} := A$, kus $p \in \mathbb{Q}$. Tähistame $p := \dfrac{r}{s}$, kus r ja s on ühistegurita täisarvud.

Saame

$$\begin{aligned} A &= \lim_{x\to 0}\frac{1-\sqrt[s]{\cos^r nx}}{x^2} = \lim_{x\to 0}\frac{1-\cos^r nx}{x^2}\cdot\frac{1}{1+\sqrt[s]{\cos^q nx}+\ldots+\sqrt[s]{\cos^{(s-1)q} nx}} = \\ &= \frac{1}{s}\lim_{x\to 0}\frac{1-\cos^r nx}{x^2} = \frac{1}{s}\lim_{x\to 0}\frac{1-\cos nx}{x^2}\cdot\left(1+\cos nx+\ldots+\cos^{r-1} nx\right) = \\ &= \frac{r}{s}\lim_{x\to 0}\frac{2\sin^2\frac{nx}{2}}{x^2} = p\cdot\frac{n^2}{2}. \end{aligned}$$

Ilmselt

$$1-\prod_{k=1}^{n}\cos^{a_k} kx = \sum_{k=1}^{n}\cos^{a_1} x\cos^{a_2} x\cdot\ldots\cdot(\cos^{a_{k-1}}(k-1)x)\,(1-\cos^{a_k} kx)\,.$$

Seega

$$\begin{aligned} \lim_{x\to 0}\frac{1-\prod_{k=1}^{n}\cos^{a_k} kx}{x^2} &= \sum_{k=1}^{n}\lim_{x\to 0}\left(\cos^{a_1} x\cos^{a_2} 2x\cdot\ldots\cdot(\cos^{a_{k-1}}(k-1)x)\cdot\frac{1-\cos^{a_k} kx}{x^2}\right) = \\ &= \sum_{k=1}^{n}\lim_{x\to 0}\frac{1-\cos^{a_k} kx}{x^2} = \sum_{k=1}^{n}\frac{k^2 a_k}{2}. \end{aligned}$$

49. Olgu $x=\frac{p}{q}$ ratsionaalarv. Siis

$$m!x = m!\cdot\frac{p}{q} = 1\cdot 2\cdot 3\cdot\ldots\cdot(q-1)(q+1)\cdot\ldots\cdot mp$$

on paarisarv, mistõttu $\cos(\pi m!x)=1$ ja $D(x)=1$.

Kui x on irratsionaalarv, siis $m!x$ ei ole täisarv ühegi m väärtuse korral. Siis $|\cos(\pi m!x)|<1$, mistõttu

$$\lim_{n\to\infty}\cos^n(\pi m!x)=0.$$

50. On selge, et $\lim\limits_{x\to 0}\dfrac{f(x)-f\left(\frac{x}{2}\right)}{x}=0$. Sellest järeldub, et igale arvule $\varepsilon>0$ vastab $\delta>0$ nii, et $0<|x|<\delta$ puhul kehtib võrratus $\left|\dfrac{f(x)-f\left(\frac{x}{2}\right)}{x}\right|<\dfrac{\varepsilon}{2}$.

Loomulikult, iga $n \in \mathbb{N}$ korral, kui $0 < |x| < \delta$, siis

$$\begin{aligned}
\left|\frac{f(x)-f\left(\frac{x}{2^n}\right)}{x}\right| &= \left|\frac{f(x)-f\left(\frac{x}{2}\right)+f\left(\frac{x}{2}\right)-f\left(\frac{x}{2^n}\right)}{x}\right| \leqslant \\
&\leqslant \left|\frac{f(x)-f\left(\frac{x}{2}\right)}{x}\right| + \left|\frac{f\left(\frac{x}{2}\right)-f\left(\frac{x}{2^n}\right)}{x}\right| < \\
&< \frac{\varepsilon}{2}+\frac{1}{2}\left|\frac{f\left(\frac{x}{2}\right)-f\left(\frac{x}{4}\right)}{\frac{x}{2}}\right| + \frac{1}{2}\left|\frac{f\left(\frac{x}{4}\right)-f\left(\frac{x}{2^n}\right)}{\frac{x}{2}}\right| < \ldots < \\
&< \frac{\varepsilon}{2}+\frac{\varepsilon}{4}+\frac{\varepsilon}{8}+\ldots+\frac{\varepsilon}{2^n} = \varepsilon.
\end{aligned}$$

51. Kui $0 < x < \dfrac{\pi}{2}$, siis $\sin x < x < \tan x$;

$$\sin x = 2\sin\frac{x}{2}\cos\frac{x}{2} = 2\tan\frac{x}{2}\left(1-\sin^2\frac{x}{2}\right) > 2\cdot\frac{x}{2}\left(1-\frac{x^2}{4}\right) = x-\frac{x^3}{4}.$$

52. Ilmselt $P(x) = \prod\limits_{i=1}^{n}(x-x_i)$ ja

$$P'(x) = (x-x_2)\cdot\ldots\cdot(x-x_n)+(x-x_1)(x-x_3)\cdot\ldots\cdot(x-x_n)+\ldots+(x-x_1)\cdot\ldots\cdot(x-x_{n-1}).$$

Seega

$$\frac{P'(x)}{P(x)} = \sum_{i=1}^{n}\frac{1}{x-x_i}.$$

Siit

$$P''(x) = P'(x)\sum_{i=1}^{n}\frac{1}{x-x_i}+P(x)\left(\sum_{i=1}^{n}\frac{1}{x-x_i}\right)' = P(x)\left(\sum_{i=1}^{n}\frac{1}{x-x_i}\right)^2+P(x)\left(\sum_{i=1}^{n}\frac{1}{x-x_i}\right)'.$$

Pärast teisendusi saame

$$\frac{P''(x)}{P(x)} = \left(\sum_{i=1}^{n}\frac{1}{x-x_i}\right)^2-\sum_{i=1}^{n}\frac{1}{(x-x_i)^2} \quad\Rightarrow\quad \frac{P''(x)}{P(x)} = \sum_{\substack{i,j=1\\ i<j}}^{n}\frac{1}{(x-x_i)\left(x-x_j\right)}.$$

Korrutades viimast võrdust liikmeti teguriga $x-x_k$, kus $k=\overline{1,n}$, saame:

$$\frac{P''(x)}{P(x)}(x-x_k) = 2\sum_{\substack{i,j=1\\ i<j}}^{n}\frac{x-x_k}{(x-x_i)\left(x-x_j\right)}$$

ehk

$$\frac{P''(x)}{P(x)}(x-x_k)=2\sum_{i=1}^{k-1}\frac{1}{x-x_i}+\sum_{\substack{i,j\neq k\\ i<j}}^{n}\frac{x-x_k}{(x-x_i)\left(x-x_j\right)}+2\sum_{j=k+1}^{n}\frac{1}{x-x_j}.$$

Kui see võrdus esitada kujul

$$\frac{P''(x)}{P'(x)}\cdot\sum_{i=1}^{n}\frac{1}{x-x_i}(x-x_k)=2\sum_{i=1}^{k-1}\frac{1}{x-x_i}+\sum_{\substack{i,j\neq k\\ i<j}}^{n}\frac{x-x_k}{(x-x_i)\left(x-x_j\right)}+2\sum_{j=k+1}^{n}\frac{1}{x-x_j}$$

ning võtta $x=x_k$, siis

$$\frac{P''(x_k)}{P'(x_k)}=2\sum_{i=1}^{k-1}\frac{1}{x_k-x_i}+2\sum_{j=k+1}^{n}\frac{1}{x_k-x_j}.$$

Kui $k=1,2,\ldots,n$, siis

$$\begin{aligned}
\frac{P''(x_1)}{P'(x_1)} &= 2\cdot\left(0+\frac{1}{x_1-x_2}+\ldots+\frac{1}{x_1-x_n}\right),\\
\frac{P''(x_2)}{P'(x_2)} &= 2\cdot\left(\frac{1}{x_2-x_1}+0+\frac{1}{x_2-x_3}+\ldots+\frac{1}{x_2-x_n}\right),\\
&\ldots\\
\frac{P''(x_n)}{P'(x_n)} &= 2\cdot\left(\frac{1}{x_n-x_1}+\frac{1}{x_n-x_2}+\ldots+\frac{1}{x_n-x_{n-1}}+0\right).
\end{aligned}$$

Liites saadud võrdused liikmeti, saame:

$$\sum_{i=1}^{n}\frac{P''(x_i)}{P'(x_i)}=0.$$

53. Olgu $\{x_n\}$ mingi lõpmatu jada, $x_n>a>0$. Siis leidub N nii, et $n>N$ puhul kehtib võrratus

$$\left|f'(x_n)\right|<\frac{\varepsilon}{2}, \tag{6.3}$$

kus $\varepsilon>0$ on suvaline etteantud arv.

Fikseerime mingi $n_0>N$ ning võttes $n>n_0$, kasutame lõigul $[x_{n_0},x_n]$ Lagrange'i keskväärtusteoreemi:

$$\left|\frac{f(x_n)-f(x_{n_0})}{x_n-x_{n_0}}\right|=\left|f'(c_n)\right|,\qquad c_n\in(x_{n_0},x_n). \tag{6.4}$$

Kasutades võrratust (6.3), saame:

$$\left|\frac{f(x_n)-f(x_{n_0})}{x_n-x_{n_0}}\right|<\frac{\varepsilon}{2}. \tag{6.5}$$

Võrratuse (6.5) esitame kujul

$$\left|\frac{f(x_n)-f(x_{n_0})}{x_n}\right|<\left(1-\frac{x_{n_0}}{x_n}\right)\frac{\varepsilon}{2}$$

ehk

$$\left|\frac{f(x_n)}{x_n}-\frac{f(x_{n_0})}{x_n}\right|<\left(1-\frac{x_{n_0}}{x_n}\right)\frac{\varepsilon}{2}.$$

Et

$$\left|\frac{f(x_n)}{x_n}-\frac{f(x_{n_0})}{x_n}\right|>\left|\frac{f(x_n)}{x_n}\right|-\left|\frac{f(x_{n_0})}{x_n}\right|,$$

siis seda enam kehtib võrratus

$$\left|\frac{f(x_n)}{x_n}\right|-\left|\frac{f(x_{n_0})}{x_n}\right|<\left(1-\frac{x_{n_0}}{x_n}\right)\frac{\varepsilon}{2}$$

ehk

$$\left|\frac{f(x_n)}{x_n}\right|<\left|\frac{f(x_{n_0})}{x_n}\right|+\left(1-\frac{x_{n_0}}{x_n}\right)\frac{\varepsilon}{2}.$$

Küllalt suurte n väärtuste korral kehtib ilmselt võrratus

$$\left|\frac{f(x_{n_0})}{x_n}\right|<\frac{\varepsilon}{2}.$$

Samal ajal $n>n_0$ puhul on

$$\left(1-\frac{x_{n_0}}{x_n}\right)\frac{\varepsilon}{2}<\frac{\varepsilon}{2}.$$

Niisiis $n_0>N$ ja küllalt suurte $n>n_0$ puhul kehtib võrratus

$$\left|\frac{f(x_n)}{x_n}\right|<\frac{\varepsilon}{2}+\frac{\varepsilon}{2}=\varepsilon.$$

Et $\{x_n\}$ on suvaline lõpmatu jada, mille kõik liikmed on positiivsed arvud, siis tulemusest nähtubki, et

$$\lim_{x\to\infty}\frac{f(x)}{x}=0.$$

108. Võrduse mõlema poole diferentseerimisel saame:

$$f(x) = f(x) + xf'(x) \quad \Rightarrow \quad f'(x) = 0 \quad \Rightarrow \quad f(x) = C > 0.$$

109. Tähistame

$$a_n := \sqrt[n]{\left(1+\frac{1^2}{n^2}\right)\left(1+\frac{2^n}{n^2}\right)\dots\left(1+\frac{n^2}{n^2}\right)}.$$

Siis

$$\ln a_n = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} \ln\left(1+\frac{i^2}{n^2}\right).$$

Selle võrduse parem pool kujutab funktsiooni $f : [0,1] \to \mathbb{R}$, $f(x) = \ln\left(1+x^2\right)$ Riemanni summat. Seega

$$\begin{aligned}\lim_{n\to\infty} \ln a_n &= \int_0^1 \ln\left(1+x^2\right) dx = x\ln\left(1+x^2\right)\Big|_0^1 - 2\int_0^1 \frac{x^2\,dx}{1+x^2} = \\ &= \ln 2 - 2 + 2\arctan x\Big|_0^1 = \ln 2 - 2 + \frac{\pi}{2}.\end{aligned}$$

Seega

$$\lim_{n\to\infty} a_n = e^{\ln 2 - 2 + \frac{\pi}{2}} = 2e^{\frac{\pi}{2}-2}.$$

110. Et iga $x \in [0,1]$ korral kehtib võrratus

$$x^2 + x + 1 \leqslant 1 + 1 + 1 = 3,$$

siis

$$\int_0^1 \left(x^2+x+1\right)^n dx \leqslant 3^n \int_0^1 dx \leqslant 3^n.$$

Kuid

$$\begin{aligned} x^2+x+1 &\geqslant 3\sqrt[3]{x^2x} = 3x; \\ \int_0^1 \left(x^2+x+1\right)^n dx &\geqslant \int_0^1 3^n x^n\,dx = 3^n \cdot \frac{x^{n+1}}{n+1}\Big|_0^1 = \frac{3^n}{n+1}.\end{aligned}$$

111. Defineerime funktsiooni

$$g : [a,b] \to \mathbb{R}$$

seosega:

$$g(x) = (x-a)\,(x-b)\int_a^x f(t)\,dt.$$

Et $g(x)$ on diferentseeruv lõigul $[a,b]$ (*miks?*) ja $g(a) = g(b)$, siis Rolle'i teoreemi põhjal leidub punkt $c \in (a,b)$ nii, et $g'(c) = 0$. Leiame $g'(x)$:

$$g'(x) = (2x-a-b)\int_a^x f(t)\,dt + (x-a)\,(x-b)\,f(x).$$

Võttes $x = c$ ning võrdsustades tuletise $g'(c)$ nulliga, saame kohe:

$$(2c-a-b)\int_a^c f(t)\,dt + (c-a)\,(c-b)\,f(c) = 0$$

ehk

$$\int_a^c f(t)\,dt = \frac{(c-a)\,(c-b)\,f(c)}{a+b-2c}.$$

112. Funktsiooni f diferentseeruvusest järeldub selle funktsiooni pidevus lõigul $[a,b]$. Kasutades integraalarvutuse keskväärtusteoreemi, saame

$$\int_a^b f(x)\,dx = f(x_1)\,(b-a)\,.$$

Funktsiooni f sürjektiivuse tõttu leiduvad $x_3, x_4 \in [a,b]$ nii, et $a = f(x_4)$ ja $b = f(x_3)$. Seega

$$\int_a^b f(x)\,dx = f(x_1)\,(f(x_3) - f(x_4))\,.$$

Lõigul $[x_3, x_4]$ kehtib Lagrange'i keskväärtusteoreem. Seepärast

$$f(x_3) - f(x_4) = f'(x_2)\,(x_3 - x_4)\,,$$

kus $x_2 \in (x_3, x_4)$.

Pärast asendamist eelmisse valmisse saamegi tõestatava võrduse.

113. Olgu $f(x) = e^{-x^2}$, $x \in [0,1]$. Siis

$$\begin{aligned}\left|e^{-x^2} - \int_0^1 e^{-t^2}\,dt\right| &= \left|f(x) - \int_0^1 f(t)\,dt\right| = \left|\int_0^1 (f(x)-f(t))\,dt\right| \leqslant \\ &\leqslant \int_0^1 |f(x)-f(t)|\,dt = \int_0^1 \left|f'(c)\right| |x-t|\,dt,\end{aligned}$$

kus $x < c < t$ või $t < c < x$, sõltuvalt sellest, kumb on suurem, kas t või x. Tähistame $M := \max\limits_{x\in[0,1]} \left|f'(x)\right|$. Siis

$$\left|e^{-x^2} - \int_0^1 e^{-t^2}\,dt\right| \leqslant M,$$

sest $|x-t| \leqslant 1$. Leiame tuletised $f'(x) = -2xe^{-x^2}$ ja $f''(x) = 2e^{-x^2}\left(2x^2-1\right)$.

Et leida M, võrdsustame $f''(x) = 0$, millest $x_0 = \dfrac{\sqrt{2}}{2}$. Kui $x < \dfrac{\sqrt{2}}{2}$, siis $f''(x) < 0$; kui $x > \dfrac{\sqrt{2}}{2}$, siis $f''(x) > 0$. Seega punktis $x_0 = \dfrac{\sqrt{2}}{2}$ on funktsioonil $f'(x)$ maksimaalne väärtus $M = \sqrt{\dfrac{2}{e}}$.

143. Ilmselt

$$y_1' + Py_1 \equiv Q; \tag{6.6}$$

$$y_2' + Py_2 \equiv Q. \tag{6.7}$$

Korrutame samasust (6.6) liikmeti y_2-ga, samasust (6.7) aga $(-y_1)$-ga ning liidame saadud samasused:

$$y_2y_1' - y_1y_2' = Q(y_2 - y_1).$$

Olgu $y_2 := y_1z$. Siis

$$zy_1' - \left(zy_1' + y_1z'\right) = -Q\,(1-z)$$

ehk

$$\frac{dz}{1-z} = \frac{Q}{y_1}\,dx,$$

millest

$$z = 1 + a\exp\left(-\int \frac{Q}{y_1}\,dx\right).$$

144. Ilmselt $y(0) = 1$.

$$y'(x) = -\lambda \int_0^x y(t)\,dt,$$

millest

$$y'(0) = 0.$$

Nüüd leiame

$$y''(x) = -\lambda y(x),$$

millest, arvestades tingimusi $y(0) = 1$, $y'(0) = 0$, saame kohe

$$y = \cos\sqrt{\lambda}x, \quad \text{kui } \lambda \geqslant 0$$

ja

$$y = \cos\sqrt{-\lambda}x, \quad \text{kui } \lambda < 0.$$

145. Diferentseerime esimest integraali x järgi:

$$\frac{d^2y}{dx^2} = \frac{\partial\varphi}{\partial x} + \frac{\partial\varphi}{\partial y}\cdot\varphi,$$

seega

$$\frac{\partial\varphi}{\partial x} + \frac{\partial\varphi}{\partial y}\cdot\varphi = f.$$

Viimast võrdust diferentseerime c järgi:

$$\frac{\partial^2\varphi}{\partial x\partial c} + \frac{\partial\varphi}{\partial c}\cdot\frac{\partial\varphi}{\partial y} + \frac{\partial^2\varphi}{\partial y\partial c}\varphi = 0$$

ehk

$$\frac{\partial}{\partial x}\left(\frac{\partial\varphi}{\partial c}\right) + \frac{\partial}{\partial y}\left(\varphi\frac{\partial\varphi}{\partial c}\right) = 0.$$

Seega avaldis

$$\frac{\partial\varphi}{\partial c}dy - \frac{\partial\varphi}{\partial c}\varphi\,dx$$

on täisdiferentsiaal, kust omakorda järgneb seos

$$\int\frac{\partial\varphi}{\partial c}(dy - \varphi\,dx) = A, \qquad A = \text{const.}$$